

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

Radio biuletenis

1990-03-11

Kovo 11

/kovo 11 - 18.30/

Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos pirmininku išrinktas Sąjūdžio vadovas Vytautas Landsbergis. Balsavime dalyvavo 133 deputatai. Už - Vytautą Landsbergį balsavo 91, prieš - 42. Buvo iškelta ir Algirdo Brazausko kandidatūra. Už jį balsavo 38 deputatai, prieš - 95. LKP vadovas Brazauskas pareiškė, kad nepriklausomybės paskelbimas, nepasiekus ekonominės autonomijos, būtų neišmintingas žingsnis.

Šiandien AT paskelbs, kad Lietuva yra nepriklausoma valstybė. Pasak lietuvių atstovų, tada gali būti pradėtos derybos su Maskva dėl Lietuvos išėjimo iš Sovietų Sąjungos. Taip pat tikimasi, kad Lietuvos parlamentas patvirtins 1918 metų Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą ir įtvirtins Lietuvos Respublikos 1938 metų Konstituciją. Taip pat numatoma patvirtinti įvairius įstatymus. Jau formaliai pakeistas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos pavadinimas į Lietuvos Respubliką.

x

Kaip pranešama, minios žmonių yra susirinkusios prie AT Vilniuje, laukiant istorinių nutarimų dėl nepriklausomybės. Šių nutarimų nekantriai laukia ir išeivijos lietuviai. Manifestacijos numatytos įvairiuose miestuose, kur yra didesni lietuvių telkiniai. Toronte rengiama Lietuvos laisvės šventė. Čia, Vašingtone, Lietuvos atstovybėje, visą dieną rengiamas priėmimas - budėjimas spaudos atstovams.

Taip pat numatyti minėjimai kituose Amerikos miestuose - Niujorke, Klivlende, Čikagoje, Bostone, Detroite, Los Andžele. Renginiai numatyti ir kai kuriuose Europos miestuose.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/kovo 11 - 19.00/

Sekmadienį po pietų tarptautinė spaudos agentūra JUPI praskelbė Sąjūdžio vadovo profesoriaus Vytauto Landsbergio išrinkimą Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos pirmininku. Pranešime sakoma, kad jis gavo 91 balsą. Jo varžovas, Kompartijos vadovas Brazauskas - 38. Iš viso balsavime dalyvavo 133 deputatai.

Nepriklausomybės paskelbimas bus pirmas atskilimas nuo Tarybų Sąjungos, pažymi JUPI. Cituojami Landsbergio žodžiai, kad Lietuvos nepriklausomybė niekada nebuvo panaikinta, ir Respublika pradeda savo buvimą, tarsi tarybinio viešpatavimo niekada nebūtų buvę. Jis reikalavo tuoju sumažinti Tarybinės kariuomenės skaičių Lietuvoje. Landsbergis sakė, kad Tarybų valdžia mėgino 1920 metais užsmaugti nepriklausomą Lietuvą, bet neištengė to padaryti. Reiškė viltį, kad ir dabar to nepadarys. Lietuva turi siekti nepriklausomybės tiek politiškai, tiek ūkiškai. JUPI cituoja Landsbergio žodžius: "Mūsų bendras tikslas - atgauti nepriklausomybę. Mes galime pasiekti savo tikslą, jei mūsų laisvame krašte gyvens laisvi žmonės. Sąjūdis turi pasilikti jungiančią jėgą ir nevirsti politine partija."

Roiterio agentūra savo pranešime taip pat pažymi, kad Landsbergis laimėjo prieš Brazauską balsų santykiu du prieš vieną. Jo stambi pergalė pasiekta praėjus dvi savaitėms po to, kai Sąjūdžio kandidatai triuškinančiai nugalėjo Kompartiją ir laimėjo parlamento daugumą. Nors LKP atsiskyrimas nuo Maskvos gruodžio mėnesį pakėlė jos vadovo Brazausko asmenišką populiarumą, tačiau persitvarkiusi LKP pasirodė nepajėgi atsilaikyti prieš Sąjūdį, kuris vadovavo nepriklausomybės atnaujinimo siekiams.

Vakarų Vokietijos žinių agentūra DPA rašo: "Pirmą kartą Tarybų Sąjungos istorijoje tarybinė respublika turi nekomunistą valstybės vadovą. Lietuvos parlamentas

4.

sekmadienį Vilniuje didelė balsų dauguma išrinko greitos nepriklausomybės reikalaujančio Sąjūdžio vadovą Vytautą Landsbergį. Išrinkti trys valstybės vadovo pavaduotojai. Sąjūdžio žiniomis, Brazauskas nesutiko į šias pareigas kandidatuoti. DPA skelbia, kad daugiausia galimybių tapti ministru pirmininku turinti Kazimiera Prunskienė.

Naujame parlamente Sąjūdžio remiami deputatai turi 95 vietas ir kontroliuoja daugiau negu du trečdalius balsų.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 12 - 6.15/

Lietuvos parlamentas formaliai nubalsavo atstatyti Lietuvos nepriklausomybę, prarastą 1940 metais, Sovietų armijai okupavus Lietuvą. Istorinis Aukščiausiosios Tarybos balsavimas įvyko vakar Vilniuje, prieš tai pakeitus oficialų šalies pavadinimą vietoj buvusios Lietuvos TSR į Lietuvos Respubliką. Ilgai lauktas balsavimas įvyko praėjus mažiau kaip savaitei po to, kai Kremlius pagrasino, jog iš Lietuvos reikalaus milijardus dolerių atsilyginti už Sovietų investicijas. Sekmadienio balsavimas paruošė dirvą sudėtingoms deryboms šiuo klausimu tarp Vilniaus ir Maskvos.

Sekmadienį Lietuvos AT deputatai Tarybos pirmininku išrinko nekomunistą Vytautą Landsbergį, tačiau ministro pirmininko pareigas laikinai eiti parinko komunistę Kazimierą Prunskienę, atsistatydinus Vytauto Sakalausko vyriausybei.

Dar prieš balsavimą darbininkai pradėjo nuo valdžios pastatų Vilniuje nuiminėti kūjo ir pjautuvo simbolius ir raudonos žvaigždės emblemas.

x

Vatikano radijas

/kovo 11 - 20.00/

Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas šiandien yra pasaulio dėmesio centre. Apie tai pirmuosiuose puslapiuose plačiai informuoja visi laikraščiai, radijas, televizija. Visi tai vertina kaip išskirtinės svarbos įvykį pokario metų Europos istorijoje.

Sunku numatyti, kaip į įvykius reaguos Maskva, tačiau reiškiamas visuotinis įsitikinimas, kad Lietuva; pradėjusi žengti nepriklausomybės keliu, nepaisydama galimų sunkumų, pajėgs nepriklausomybę įtvirtinti. Dabartis yra tautų lasivės era.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 12 - 6.15/

Vakar Baltieji rūmai paragino Sovietų Sąjungą gerbti Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos sprendimą atstatyti valstybinę nepriklausomybę ir kreipėsi į visas puses, ragindami vengti smurto. Baltųjų rūmų spaudos atstovo Ficvoterio pareiškime sakoma: "JAV ragina Sovietų vyriausybę gerbti Lietuvos piliečių valią. Mes nuosekliai esame rėmę Baltijos tautų neatimamą teisę į taikingą apsisprendimą, - tęsiama pareiškime. Kaip žinia, JAV nuo 1940 metų nepripažįsta Lietuvos; Latvijos bei Estijos prievartinio inkorporavimo į Sovietų Sąjungos sudėtį. Mes raginame Sovietų vyriausybę reikšti savo nuomonę ir interesus neatidėliotinomis konstruktyvionis derybomis su Lietuvos vyriausybe. Mes išreiškiame viltį, kad visos pusės ir toliau vengs imtis ar kurstyti smurto naudojimą."

Ficvoteris taip pat paragino Lietuvos vyriausybę atsižvelgti į tautinių mažumų teises. Pasak Ficvoterio, Vašingtonas tiki, kad šio klausimo taikingas sprendimas pasitarnautų visų - Lietuvos, Sovietų Sąjungos ir 35 Helsinkio Baigiamąjį aktą pasirašiusių valstybių interesams.

"Amerikos balsas"
/kovo 12 - 6.15/

Lietuvos atstovas Vašingtone ir prie Šventojo sosto Stasys Lozoraitis!

- Žinia, kuri dabar plinta pasaulyje, yra nepaprasta. Mes jos laukėme 50 metų. Mūsų sukaustytos Tėvynės šurpi padėtis jaudino kiekvieną lietuvį. Už jos laisvą ir šviesią ateitį dirbo, kovojo ir žuvo tūkstančiai mūsų brolių ir seserų. Štai kodėl šia džiaugsmo valandą turime pirmoje vietoje prisiminti visus tuos, kurių jau nebėra šioje žemėje, kurie, tačiau, gyvena mūsų atmintyje.

Džiaugiamės, tačiau žinome, jog reikės dar daug ištvermės, kantrybės, daug darbo, kad galėtume atstatyti pilną suverenumo vykdymą Lietuvoje, kad galėtume pagaliau tapti tikri savo žemės šeimininkai. Žinome, kokią dvasinę jėgą parodė lietuviai sunkiausiomis mūsų krašto valandomis, todėl tikime, giliai tikime į ateitį. Žinome taipgi, kad pasaulio viešojo opinijs yra mūsų pusėje, kad ji bekompromisiniai stovi už Lietuvos laisvę, kad ji seka įvykius Pabaltijyje, kad ji nori mums padėti.

Dabar turime visi kartu, negalvodami apie savo, apie savo reikalus, padėti Lietuvai. Ji, kaip visų mūsų gyventojų motina, yra reikalinga pagalbos ir paramos. Neapvilkiname jos.

Esame nepaprastai dėkingi visoms toms šalims, kurios mus rėmė ir padėjo išlaikyti sunkiausius Sovietų spaudimus. Tautų solidarumas yra reikalingas ypač dabar, kada pradėsime kurti naują santvarką visoje Rytų Europoje. Žvelgiane su viltimi į Maskvą ir jos sekome: gyvenkine taikoje, kaip lygus su lygiu. Užtar- ka šimtmečius trukusių kovų, aistrų, nesantaikos. Tikime į naująjį šimtmetį kaip du geri kaimynai, kurių interesai yra bendri.

7.

Nepaprastai nuoširdžiai sveikinu taip pat visus Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos narius, kurie pasirašė šį nepaprastai svarbų dokumentą. Jie paliks Lietuvos istorijoje. Į mus žiūri praeitis, mūsų laukia ateitis. O mes, dabarties žmonės, esame atsakingi už savo veiksmus prieš Lietuvos istoriją.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 11 - 18.30/

Lenkijos "Solidarumo" vadovas Lechas Valensa penktadienį tarptautinėje konferencijoje Varšuvoje pareiškė esąs įsitikinęs, kad Lietuva, Latvija ir Estija atgaus savo nepriklausomybę, kadangi, jo nuomone, vienintelė išeitis Sovietų Sąjungai yra likvidotis. Valensa pareiškė, kad jis nesako, jog Sovietų Sąjunga turi skilti. Anaiptol, ji turėtų būti perforuota, vadovaujantis naujais principais, kaip federacija, kuri rentųsi darnumu ir laisve. Pasak Valensa, tai, kas yra įtvirtinta jėga, neišvengiamai išyra. Tačiau Valensa ragino elgtis atsargiai, siekiant išvengti netikros to proceso pradžios.

x

Sovietų Sąjungos Komunistų partijos Centro Komitetas šiandien posėdžiavo Maskvoje, nustatant dienotvarkę rytojaus neeilinei liaudies deputatų suvažiavimo sesijai. Kompartijos Centro Komitetas susirenka praėjus lygiai 5 metams nuo Sovietų vadovo Michailo Gorbačiovo išrinkimo TSKP Generaliniu Sekretoriumi. Pasak TASS-o žinių agentūros, Gorbačiovas padarė vienos valandos pranešimą apie planą įsteigiant Sovietų Sąjungoje daugpartinę sistemą, kurioje jam skiriamos svarbiausios galios. Numatoma pakeisti 6-ąjį ir 7-ąjį Sovietų Konstitucijos straipsnius, garantuojančius Kompartijos valdžios monopolį. Taip pat bus įkuriamas pra-

8.

zidentūra, kuriai skiriamos ypatingos galios. Tikimasi, kad TSKP pasiūlys Grobačiovą partijos kandidatu į prezidentus. Jo išrinkimas atrodo užtikrintas, nes opozicija tikriausiai neturi savo kandidato.

Centro Komitetas taip pat nustatys XXVIII Kompartijos suvažiavimo datą ir peržiūrės atstovų išrinkimo tvarką.

x

"Amerikos balsas"
/kovo 11 - 18.30/

"Pranešimas iš"
Vilniaus"

Prieš kelias valandas Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos pirmininku išrinktas Sąjūdžio vadovas Vytautas Landsbergis. Mūsų specialus korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis ta proga prie mikrofono pakvietė kelis AT deputatus. Kviečiame pasiklausyti.

- Pone Beinortai, kaip jūs vertinate Vytauto Landsbergio pergalę, ar tai yra daugiau jo asmeniškai, ar paties Sąjūdžio pergalė?

Beinortas:

- Suprantama, Sąjūdžio pergalė ta prasme, kad Sąjūdis gavo labai didelę balsų daugumą, persvarą parlamente. Tačiau jeigu šita pergalė būtų vien tik mūsų daugumos, tai mes neturėtume profesoriaus Landsbergio kaip asmenybės, su jo labai vertingom, sakyčiau, šitam laikmečiui savybėm, kaip tolerancija, politinis išvalgumas, tai vargu ar mes galėtume priešpastatyti. sakysime, savo lyderio kandidatūrą Algirdui Brazauskui, kuris, tiesą sakant, už labai radikalius veiksmus pertvarkant Kompartiją ir yra įgavęs liaudyje didelį populiarumą.

- Jūs klausėtės ir vieno, ir kito kandidato pastabų ir jų atsakymus į klausimus, kurių buvo labai daug, tęsėsi visą rytą šitie klausimai-atsakymai. Kas, jūsų nuomone, išryškėjo, kokie pagrindiniai skiriamieji bruožai šių dviejų asmenų?

Beinortas:

- Norėčiau du dalykus išskirti. Pirma - tai profesoriaus Landsbergio pasaulėžiūriškas platumas, tai yra jo požiūris į Lietuvos ateitį visomis kryptimis. Tuo tarpu Brazausko atsakymuose, ir ypač jo monologe, tai buvo tokių bendrų nuostatų, kurios jau labai girdėtos, kad štai politinė padėtis reikalauja labai rimtų svarstymų, ir kiti tokie dalykai čia ne nauji mums, mes visą tą dalyką žinome. Tikrai reikėtų pasakyti, kad Algirdas Brazauskas neveltui vengė tokio klausimo, vengė atsakyti, kada gi turėtų būti tas atskaitos taškas, kad štai - pradedam. Tuo tarpu profesorius Landsbergis apie atskaitos tašką kalba jau kaip apie praeitą praeitį, ir jis jau modeliuoja rytdienos ir porytdienos veiksmus.

- Ir paskutinis klausimas, kurio paklausiu kiekvieno čia per interviu, būtent, jūsų nuomone, pati svarbiausioji problema, kurią teks spręsti tiek Vytautui Landsbergiui, tiek visai Aukščiausiąjai Tarybai?

Beinortas:

- Problema, suprantama, tai yra atlaikyti presą iš dviejų pusių. Mes šiuo metu nesam adekvačioj situacijoje, kaip buvo Lietuva 1918 metais, kada Vokietija, patyrusi pralaimėjimą kare, praktiškai negalėjo kontroliuoti toliau Lietuvos. Šiuo metu Sovietų Sąjunga to nėra, ir padėti kontroliuoti Maskva gali būtent savo karine jėga. Todėl iš vienos pusės mes jausime didelį presą, kadangi visos mūsų pastangos, visas mūsų stūjimas į nepriklausomybę bus begalė bandymų teisingai diplomatiškai to pasiekti. Ir antroji pusė, antrasis, kaip sakoma, preso šonas, tai bus didėjantis liaudies suirzimas, sakyčiau, neramumas dėl to, kad, šantažuojant mūsų ekonomiką, žmonės jaučiasi neužtikrintai, jie nebegarantuoti rytdiena, ir šita šantažo politika prieš kurią tauta turėtų visa konsoliduotis ir eiti. Deja, menka mūsų politinė kultūra dažnai neskiria

priešo nuo partnerio ir ima kaltinti arčiau stovinti bendraninti ar daug ką už tai, kad jis su šituo priešu nepakankamai kovoja. Tai aš matau mūsų tokias dvi bėdas ir galvoju, kad ir Aukščiausioji Taryba, ir, jos vadovybė turėtų, kiek įmanoma, politinės tolerancijos būdu pasiekti tautos konsolidavimąsi, be kurio mūsų ateitis, man rodo, yra sunki.

- Kalbuosi su deputatu iš Vilniaus Eugenijumi Petrovu. Pone Petrovai, pirmas klausimas būtų toks, klausiu visų deputatų, būtent, ko jūs laukiate iš Vytauto Landsbergio, kaip jūs įsivaizduojate jo vadovybę naujos sudėties Aukščiausiąjai Tarybai?

Petrovas:

- Pirmiausia Vytauto Landsbergio vadovybę ir patį jį aš įsivaizduoju kaip labiausiai turbūt šiuo metu Lietuvoje laisvę apturėjusį žmogų, kuris gali daug ką vertinti laisvo žmogaus požiūriu ir patraukti paskui save tuo pačiu būdu. Tikiuosi, kad jis kaip tik tai šiuo metu yra tas žmogus, kuris išreikš išgąsdintos, nualintos tautos lūkesčius, kuriuos ji pati dar nedrįsta išsakyti, bet jam jau užtenka tos drąsos, ir pakvies žmones eit paskui save.

- Kokia pati svarbiausia problema, su kuria susidurs ir jis, ir Aukščiausioji Taryba, kurios sprendimas bus neatidėliotinas?

Petrovas:

- Mano nuomone, neatidėliotinas sprendimas yra priverst, tiksliau sakant, pakviest prie derybų stalo pagrindinį mūsų priešą šiuo metu ir varžovą - Tarybų Sąjungos vadovybę, konkrečiai - poną Gorbačiovą, kad galų gale galima būtų lygiomis teisėmis kalbėt apie tarpvalstybinius santykius kaip tarp lygiųjų, o ne kaip okupuoto iki šio laiko krašto žmonių.

- Tokia būtų išorinė problema. O vidaus problema pačioje Lietuvoje?

Petrovas:

- Vidaus problema, be abejo, turbūt bus dviguba problema. Tai taip pat politinė problema, kuri mus, naujos Aukščiausiosios Tarybos deputatus, ir tuo pačiu profesorių Landsbergį, vers atriboti politinę valdžią, iki šiol buvusią pas mus valstybinės partijos uzurpuotą, nuo vykdomosios valdžios. Tai politinis aspektas, labai svarbus. Ir antras, be abejo, ekonominis. Mes kol ką negyvenam taip, kaip patys save tvarkantys savarankiškė, laisvi žmonės. Laisvumas leis mums pirmosios problemos sprendimą. O štai ekonominė problema, ji turbūt spręsis ne tik viduje, bet ir išorėje. O viduje, žinoma, tai bus grąžinti tautai pasitikėjimą savo galimybe, savo drąsa ir savo nokėjimu, kad ji gali savo darbu, savo užsispyrimu - tai rodo ir Lietuvos istorija, dvidešimtmetis laisvos Lietuvos - pasiekti to lygio ekonominio, kuris būtų vertas jos. Tiek trumpai aš galėčiau pasakyti.

- Kalbuosi su deputatu Stasiu Kašausku. Pone Kašauskai, jūs buvote tas, kuris iškėlė Brazauską Aukščiausiosios Tarybos pirmininko pareigoms, jo kandidatūrą iškėlėte. Man atrodo, kad visgi, ko gero, bus Vytautas Landsbergis. Ar jūs sutinkat, kad taip gali būti?

Kašauskas:

- Aš pilnai sutinku, kad bus Vytautas Landsbergis. Tačiau mane jaudina kitas dalykas. Norėjau parodyti tuo žmonėms, kad gali būti įvairių kandidatūrų, gali būti precedentas. Duokim žmonėms pasirinkti. Man kartais atrodo, kad puolam labai sparčiai ir negalvodami apie rytojaus rytą. Štai didžiulė minia stovi prie Prezidiumo rūmų susirinkusi. Jiems reikia tuoju pat. Ir kartais man atrodo, kad mes atėjom su labai dideliais peiliais ir labai skubam atsirišti skaniausią kąsnį, negalvodami apie tautą, apie Lietuvą, apie Tėvynę, apie partiją, kuri šiandien yra mūsų vienintelė partija - Lietuva. Mes kažkodėl apie tai nebenorim galvoti. Na,

12.

ouforijoje tebesam. Ir čia non labai pavojingas dalykas atrodo.

- Jūsų nuomone, ko galima tikėtis iš Vytauto Landsbergio kaip vadovo. Ko jūs laukiate, ko jūs tikėtės?

Kašauskas:

- Aš tikiuosi, kad išmintis Vytauto - aš jį labai seniai pažįstu ir gerbiu - išmintis, ramybė, taktas mums šiuo metu yra reikalingas. Bet mane gąsdina kitas dalykas, - kad jis neturės pagalbininkų, kurie tvarkys ekonomiką. Aš žinau kainą, aš žinau sunkią žmogaus padėtį. Po poros mėnesių, kai prasidės ta tikroji blokada, o yra tas tikrosios blokados 16 mašinarščio puslapių su Gorbačiovo parašu, kuo tai baigsis, kai prasidės? Taigi žiauru - žmonės išeis į gatves, ir ką mes duosim?

- Jūsų nuomone, ekonominė padėtis Lietuvoje pati sunkiausia ir opiausia šiandien, ar yra kitų problemų, kurios kažkaip kompleksiniai rišasi su šia problema?

Kašauskas:

- Mes nebeturėtume skanduoti apie nepriklausomybę, mes ją jau turime. Jau reikėjo tai šnekėti pernai ar dar anksčiau. Dabar reikia galvoti, kaip išgelbėti žmonių nuo šito galbūt net išėjimo į gatvę, bedarbių. Va šitie, mano supratimu, patys kol kas svarbiausi klausimai - susirūpinti, ką mes valgysime ir ką duosim žmonėms.

- Kalbuosi su deputatu Norvilu iš Kauno. Kaip jūs vertinate Vytauto Landsbergio pergalę šiandien. Kiek tai yra jo paties asmeniškai, kiek, jūsų nuomone, viso Sąjūdžio?

Norvilas:

- Manau, kad tai yra neabejotina viso Sąjūdžio pergalė. Bet vis tiksliai visą pergalę buvo galima iškloti tiksliai asmeniškai vadovaujant Vytautui Landsbergiui, nes tai iš tikrųjų yra šiuo metu iš man žinomų žmonių Lietuvoje turbūt realiausias ir stipriausias m.

tikas. Kiek man teko su juo bendrauti, tai tikrai tą galiu autentiškai tvirtinti, savo bendravimo patirtim. Landsbergis, manau, tikrai gali derėtis, gali atstovauti Lietuvai, gali reprezentuoti Lietuvą.

- Jūs esate iš Kauno. Dovanokite, bet reikia pastebėti, kad Kaunas ir Vilnius amžinai nesutinka. Landsbergis yra tikrai vilnietis, jūs esate kaunietis. Galite pasakyti, ar čia gali būti problemų, ar tas varžymasis šitų dviejų miestų, už kurių slypi daug daugiau dalykų, negu tiksliai geografija, bet ir samprata apie Lietuvą, ar tai bus suderinami dalykai?
Norvilas:

- Manau, kad tai suderinami dalykai. Landsbergis yra gimęs Kaune. Jis yra kaunietis. Aš esu gimęs Šiauliuose, esu šiaulietis, šiuo metu - kaunietis. Landsbergis šiuo metu - vilnietis. Taip kad geografija pakankamai susimaišiusi. Vilnius, sakysim taip, yra labiau humanitarizuotas miestas, Kaunas žymiai technokratiškesnis. Ir dar vienas momentas, - kad Kaunas veržlesnis. Vilnius - gilesnis, Kaunas - veržlesnis. Konfliktas, matyt, išliks, bet jeigu jis įgaus tą pačią plotnę, kokią yra įgavęs, sakysim, tarp Kauno Sąjūdžio ir Vilniaus Sąjūdžio, turiu omeny ne pradinę jo stadiją, bet paskutinę, tai duok, Dieve, tokių konfliktų, nes jie, šitie konfliktai, stumia į priekį.

- Jūsų nuomone, pati svarbiausioji problema, su kuria turės neatidėliojant dorotis tiek Vytautas Landsbergis, tiek ir jūs, deputatai, sudarantys naujos sudėties Aukščiausiąją Tarybą?

Norvilas:

- Pirmiausia, žinoma, vyriausybinių struktūrų, jų realaus veikimo problema, nes senosios struktūros daug kur neveikdavo vien todėl, kad aparatas laukė, o kuo baigsis, nes čia gal paskutines dienas sėdim, nebeapsimoka nieko daryti, - kiek pajėgsim tuos žmones įtikinti, kad vis tik reikia daryti. Antra, tai kiek mums pavyks suderinti santykius su Rusija, kaip mums pavyks suderinti

santykius su užsieniu - tiekimas, žaliavos. Tai tokie patys gyvybiškiausi šiuo metu procesai. Ir kitas reikalas, kiek pati Lietuva bus pasiryžusi į tuos šaliniai deklaruotus, kad ten mes ir be duonos pragyvėsime, kad tik laisvė būtų, kiek realiai bus pasiryžusi į tai atsišaukti.

- Labai ačiū už pokalbį.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
 /kovo 11 - 19.00/

"Pasikalbėjimas su profesoriu V.Landsbergiu"

Praeitą savaitę Vilniuje lankėsi italų laikraščio "La Stampa" korespondentė Barbara Spineli, kuri ilgai ir išsamiai kalbėjosi su tada dar Sąjūdžio Seimo tarybos, dabar jau Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos pirmininku Vytautu Landsbergiu. Straipsnį atpasakoja Saulius Kubilius.

Italų dienraštis "La Stampa" "Kultūros priedo" paskyrė visą puslapį Vytautui Landsbergiui, Sąjūdžio pirmininkui. Dienraščio korespondentės reportažas iš Vilniaus iliustruojamas dviem nuotraukomis - Vytauto Landsbergio ir "Baltijos laisvės kelio" demonstracijos, kuri įvyko pereinamųjų metų vasarą.

Ilgame pokalbyje su itale žurnaliste Landsbergis aiškina, kad iš tikrųjų ir Vakarams dabar išmūšė nepriklausomybės valanda. Dažnai atrodo, kad Vakarams labiau priklausomi nuo Tarybų Sąjungos, negu Pabaltijis. Dėl to Pabaltijo kova yra taip pat ir Vakarų kova. Tiesa, krito Berlyno mūro siena, bet kitos užtvartos liko kaip mūsų, taip jūsų galvose, kalbėjo Landsbergis. Vakarams vaidina nematą, kad Tarybų Sąjunga pralaimėjo trečiąjį pasaulinį karą, kuris nuo 1917 metų vedamas visais frontais - karo, psichologijos, informacijos, diversijos. Šita kova dar nepasibaigusi, tačiau jau aišku, kad Maskva ją pralaimėjo. Bent tokios nuomonės turėtų būti visi europiečiai. Tarybų Są-

junga nebegali statyti sąlygų, negali daryti spaudimo nei ką nors garantuoti. Ji gali tik ryti piliules ir sutikti pasirašyti taikos sutartis, kurias turėtų diktuoti tik nugalėtojai. Ką reiškia, pavyzdžiui, prasimanymas apie vadinamąją išstojimo teisę, kurią Gorbačiovas kilniaširdiškai nori mums suteikti? Mes esam svetimi tarybiniam pasauliui. Nesame iš nusivylimą išstojusios tautos, esame okupuotos tautos, kalbėjo Sąjūdžio pirmininkas italei žurnalistei. Bėda, kad europiečiai nesupranta tokių paprastų tiesų. Vakarai mus ragina neskubėti, ypač mūsų kaimynai Švedija ir Suomija. Teigiama, kad Tarybų Sąjungos dekolonizacija neigiamai veiks vadinamą Europos stabilumą. Bet juk demokratija yra nestabilumas, kapitalistinė ekonomika yra nestabilumas, ir šio nestabilumo mes kaip tik ir norime, o ne sustingusios tobulybės, kurią siūlo komunistai. Lietuvos vieta - Europoje, toli nuo Bizantijos ir nuo Rusijos, nes visa Lietuvos istorija atsukta į Romą ir į katalikybę.

Italė žurnalistė Vytautą Landsbergį lygina su Čekoslovakijos prezidentu Havelu. Tai politikai neprofesionalai, apie kuriuos prityrę politikai kalbėjo, kad jie atsiradę iš nieko. Tiek dramaturgas Havelas, tiek muzikologas Landsbergis žino žodžių reikšmės svarbą, žodžių, kaip "nepriklausomybė", kuri tarybinams pareigūnams reiškia, kad Lietuva galinti tapti nepriklausomu, bet Tarybų Sąjungai skolinga satelitu. arba, kad žodžiai "suverenumas", "demokratija", "nacionalizmas" yra terminai, kurie jungiasi tik dirbtiniu būdu.

Toliau pokalbis nukrypo į muzikos ir filosofijos sferas. Landsbergis kalbėjo apie muzikos grynumą, jos aukštą paskirtį, sugebėjimą formuoti žmogaus intelektą, skiepyti tobulybės dorybę, nuoširdumo ir autentiškumo vertybes. Didžiojoje muzikoje netiesa tiesiog nesuvokiama. Muzika gali būti tik teisi. Nėra pu-

siaukelės, nėra valdybos. Užklaustas apie moderniąją muziką, apie roką ir jo poveikį į žmogų, Landsbergis tai lygino su narkotikais ir alkoholiu, kurie žmogų atskiria nuo realybės. Per roko muziką žmogus gali susvetimėti, joje gali užsisklęsti. Kaip komunizmas, ji su žmogumi elgiasi totališkai, ir ta prasme abi yra konkuruojančios dvasinės jėgos. Abi jos žada naują erą, naują, bet dirbtiną ir kalstingą epochą.

Taip pat ir savarnikiškos Lietuvos Kompartijos vadinamieji liberalūs komunistai pranašauja naują epochą, rašo italė žurnalistė. Landsbergis mato, kad yra komunistų, pasiruošusių visko išsiginti, išpažinti nuodines, pakeisti rūbą. Jie gali net vardą pakeisti, tapti socialdemokratais ar neutraliais, nors tikrumoje jie turi tik vieną tikslą – išlaikyti galią savo rankose.

Skelbiant komunizmo žlugimą, negalima stovėti pusiaukelėje, svyruoti tarp Vakarų ir Rytų, nes anksčiau ar vėliau sąskaitų suvedimas su okupantais taps neišvengiamu. Dekolonizavimas nebus įmanomas, jei demokratinės jėgos nepaims savo žinion pagrindinių sričių kontrolės, kaip milicijos, sienų, pinigų, fabričių, žemės, kelių. Kitaip mūsų laukia chaosas ir suskirtimai su rusais imigrantais. Žinoma, tai Lietuvą liečia mažiau negu Kaimyninius Pabaltijo kraštus.

Pabaltijo kraštai jaučiasi vieniši šiame jų istorijos tarpsnyje, rašo italų dienraščio žurnalistė. Vieniši Vakaruose, kuriems vis dėlto priklauso. Tačiau istorinė atmintis, primenantį, kas jie buvo, juos šiandien drąsina. Kaip vienuma, taip ir atmintis šiandien yra ištikimiausias jų bičiulis.

"Laisvosios Europos"
radijas
/kovo 10 - 19.00/

"Švedų korespondento išpū-
džiai iš pasikalbėjimo su
K.Prunskiene"

"Lietuvos "geležinė ledi" tiki greita laisvė".
"Laukiama netrukus derybų dėl išstojimo", - tokie an-
traštėmis Stokholmo dienraštis "Dagens nyheter"
pristato skaitytojams savo korespondento Anderso
Steinvalio išpūdžius iš pasikalbėjimo su Kazimiera
Prunskiene. Pašnekovė autoriui atrodo be jokios abe-
jonės savo energija panaši į Britanijos ministrę
pirmininkę. Daugelis lietuvių tikisi, kad jai tokios
pareigos atiteks naujoje Respublikos vyriausybėje.
Švedų korespondentui Prunskienė sakė: grynai teisi-
kai, manau, Lietuva gali labai greitai tapti sava-
rankiška, ir tikiu, kad mūsų naujasis parlamentas
ši klausimą pirmiausia svarstys ir paskelbs mūsų sa-
varankumą.

Daugelis Lietuvoje baiminasi, kad Gorbačiovas, tu-
rėdamas daugiau galių, gali kaišioti pagalius į
laisvės kovos ratus. Prunskienė mano, kad prezidento
naują rūbą užsivilkęs Gorbačiovas nesigriebs prieno-
rių prieš Lietuvą. Rusijai, pasak Prunskienės, reikia
monarcho, imperatoriaus, kaip Gorbačiovas su savo
kompetencija ir demokratijos samprata. Ir gal tai tur-
išeitis esamoje padėtyje. Rusija nėra subrendusi de-
mokratijai, teigia Prunskienė, kuri pripažino kore-
spondentui nesanti tikra, ar Gorbačiovas nepasuks
klaidingu keliu į totalistinę santvarką. Tas netikrumas
verčia Lietuvą skubėti su nepriklausomybe. Nega-
lime per ilgai laukti, nes tauta neteks vilties. Ne-
dera skubėti, bet dar blogiau vėluoti, sako Prun-
skienė. Ji tikisi, kad susitarti galima, tačiau Maskva
privalo daryti nuolaidas. Laisva Lietuva savo ruožtu
palaikysianti glaudžius ūkio ryšius. Maskvos atšauky-
rimas nuo Vakarų nutraukė Lietuvos ryšius su pasauliu,
ir reikės laiko jiems atnaujinti. Todėl ilgai truks.

18.

lyg būsine tikrai savarankiškai, sako Prunskienė. Jos nuomone, Maskva neveda ūkio blokados, bet paprasčiausiai nebesuvaldo padėties, nes visoje Tarybų Sąjungoje reiškiasi rimta krizė. Lietuva pradėjo tiesiog prekiauti su kitomis tarybinėmis respublikomis, nesikreipdama į Maskvą, ir ketina šiuos prekybos ryšius toliau plėsti.

x

Atsp. 21 egz.

Išsiųsta asmeniškai

S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

Radio biuletenis

1990-03-12

2.

"Amerikos balsas"
/kovo 12 - 18.30/

Pranešimai

Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas išreiškė susirūpinimą dėl Lietuvos nutarimo patvirtinti Lietuvos nepriklausomybę nuo Maskvos, bet jokios kitos oficialios reakcijos iš Sovietų pusės dar nebuvo. Gorbačiovas liaudies deputatų suvažiavime pareiškė, kad Lietuvos nutarimas turės poveikio ir Lietuvai, ir visai Sovietų Sąjungai. Po šio pareiškimo suvažiavimas sutiko sudaryti specialią komisiją, kuri išstudijuos Lietuvos ėjimą ir jo padarinius.

Tuo tarpu Jegoras Ligačiovas pareiškė, kad Sovietai nenaudos jėgos prieš lietuvius. Jis pasisakė už susitarimą taikingomis priemonėmis. Pastebima, kad Gorbačiovas savo kalboje Lietuvą primygtinai vadino Sovietine Socialistine Respublika, o Lietuvos parlamentą - Aukščiausiu Sovietu. Jis tai darė nežiūrint fakto, kad iš oficialaus Lietuvos pavadinimo buvo išmesta žodis Sovietinė. Taipgi pastebima, kad šiandieninėje liaudies deputatų suvažiavimo sesijoje nedalyvavo Lietuvos atstovai.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/kovo 12 - 19.00/

Lietuvos AT svarsto tolinesnius kelius Respublikos nepriklausomybei nuo Tarybų Sąjungos užtikrinti. Šiandien deputatai svarsto derybų su Maskva dėl tarybinės kariuomenės Lietuvoje statuso, tolinesnio buvimo ir atitraukimo rezoliuciją. Svarstomas ir įvairių organizacijų bei pramonės įmonių atstovų klausimas. Ruošiami ir trys Aukščiausiosios Tarybos laiškai. Vienas TSRS vadovui Gorbačiovui, kuriame aiškinami Tarybos veiksmai, antrasis Lietuviams, ku-

3.

riuojie raginami susitaikyti ir būti kilniaširdžiais su buvusiais Tarybų Lietuvos pareigūnais. Tačiau šie svetintaučiams Lietuvoje, kuriuo užtikrinamos jų teisės.

x

Naujasis Lietuvos AT pirmininkas Vytautas Landsbergis pabrėžė pareigą įgyvendinti Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo žadinamas viltis. Vakarų korespondentai cituoja Landsbergio žodžius, kad jis nėra toks naivus, kad manytų, jog Lietuvos nepriklausomybės paskelbimu bus nutraukti visi Respublikos ryšiai su Maskva. Nepriklausomybės paskelbimu norima nustatyti Lietuvos teisinę padėtį ir liaudies tikruosius norus bei sudaryti sąlygas jai priimti savus įstatymus ir vadovautis savo užsienio politika, sakė Landsbergis. Jis pažymėjo, kad visus ūkio santykių su Maskva klausimus reikės spręsti derybomis. Mes nesiruošiamo dužyti kumščiais, tačiau atėjo laikas pradėti suvedinėti sąskaitas, pažymėjo Landsbergis.

x

Naujieji Lietuvos vadovai reiškia pasitenkinimą Vakarų reakcija į Respublikos nepriklausomybės paskelbimą. Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos pirmininko pavaduotojas Kazimieras Motieka sakė telefonu mūsų radijui, kad faktiškai Vakarų reakcijos pranoko visa viltis. Lietuviai ypač sužavėti JAV reakcija. Vašingtonas jau sekmadienį vakare paragino Maskvą pripažinti Lietuvos apsisprendimą pasiskelbti nepriklausoma ir nedelsiant pradėti derybas dėl ateities santykių.

Motieka sakė, kad lietuviai yra labai patenkinti ir Australijos reakcija. Australijos užsienio reikalų ministerija sakė, kad ji sveikina bet kokius veiksmus, kurie daro realia Lietuvos nepriklausomybę, kurią kai kas jau legaliai pripažįsta. Švedija nepriklausomybės paskelbimą pavadino aiškiu Lietuvos tau-

4.

tos valios pasireiškimu. Danija taip pat sveikino Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą, tačiau reiškė nuomonę, kad jai teks sunkiai derėtis su Maskva.

x

"Amerikos balsas"

/Rovo 13. - 6.15/

JAV pareiškė, kad pripažįsta sekmadienį įvykusį Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos balsavimą, kuriuo sukurta nauja nepriklausoma Lietuvos vyriausybė, tačiau dėsia užmegzti oficialius diplomatinis santykius su ja. Pasak amerikiečių pareiškimo, diplomatiniai santykiai galės būti užmegzti tik tai kai JAV peržiūrės savo politiką ir nustatys, kad naujoji Lietuvos vyriausybė veiksmingai kontroliuoja kraštą ir pajėgia vykdyti tarptautinius susitarimus. Šios Amerikos valstybės departamento atstovės Margaret Tatvailer pastabos atspindi sekantį Lietuvos nepriklausomybės proceso etapą, sudėtingas derybas su Sovietų Sąjunga.

Maskvoje Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas pavadino Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos suverenumo deklaraciją keliančia nerimą. Jis nurodė, kad šis ėjimas gali paveikti Lietuvos likimą ir visą Sovietų Sąjungą, tačiau nepasakė, kad Maskva bandys nutarimą panaikinti.

Lietuvos AT deputatai kreipėsi į Kremlį, kad oficialiai pripažintų jų sprendimą atstatyti Lietuvos valstybę ir ragino Gorbačiovą pradėti derybas dėl gerų politinių ir ekonominių abipusių ryšių užmezgimo.

Australija ir kitos Vakarų šalys pasveikino Lietuvos žingsnį į nepriklausomybę. Australijos ambasados Vašingtone atstovas pareiškė, kad jo šalis jau yra teisiškai pripažinusi Lietuvos nepriklausomybės faktą ir kad Melburne jau kurį laiką veikia Lietuvos konsulas.

Daugelis kraštų tačiau oficialiai dar nepripažino naujos vyriausybės Vilniuje. Prancūzijos užsienio reikalų ministerijos pareiškime išreikšta viltis, kad dabar bus galima užmegzti naujas santykius tarp Sovietų Sąjungos ir Lietuvos. Didžiosios Britanijos užsienio reikalų ministerija sveikina didėjančią pabaltiečių laisvę spręsti savo ateitį ir išreiškia viltį, kad derybos su Maskva prives prie oficialaus susitarimo.

Švedijos užsienio reikalų ministras Andersonas pavadino Lietuvos AT balsavinę aiškia lietuvių tautos valios išraiška.

x

"Laisvosios Europos"
radijas

/kovo 12 - 19.00/

Vengrijos užsienio reikalų ministerijos atstovas pažymėjo, kad Budapeštas nematęs jokių teisi-
nių priežasčių nepripažinti Lietuvos nepriklausomybės. Jis pažymėjo, kad Lietuvos nepriklausomybės nepripažinimas reikštų abejojimą lietuvių tautos laisvo apsisprendimo teise.

Vakarų Vokietijos vyriausybė sakė, kad tik po pasitarimo su kitomis Europos bendruomenės šalinis ji nutarsianti, ar pripažinti Lietuvą kaip nepriklausomą valstybę. Vakarų Vokietijos valdančioji frakcija parlamente paragino Tarybų Sąjungą ir Lietuvą parodyti nuosaikingumą ir siekti dialogo.

Anglijos užsienio reikalų ministro pavaduotojas sveikino Lietuvos poslinkį į nepriklausomybę, tačiau sakė, kad Londonas iš karto nepripažinsias Lietuvos kaip nepriklausomos valstybės. Jis sakė, kad tikra nepriklausoma Lietuva būsianti tik po derybų su Maskva.

x

Lenkijos "Solidarumo" vadovas Valensa išreiškė džiaugsmą dėl Lietuvos nepriklausomybės nuo Tarybų Sąjungos patvirtinimo. Rašte Aukščiausiosios Tarybos pirmininkui Landsbergiui Valensa reiškia viltį, kad tolimesni žingsniai į Lietuvos visišką nepriklausomybę bus tokie pat taikūs, kaip ligi šiol. Valensa pridūrė, kad savo tapatybę ilgą laiką puoselėję lietuviai supras to paties siekiančius Lietuvos lenkus.

"Solidarumo" deputatas Lenkijos seime Michnikas sakė: nes tikime, kad demokratinėje Lietuvoje bus plačiai gerbiamos lenkų tautybės Lietuvos piliečių teisės. Lenkijos vyriausybės atstovas sakė, kad Varšuva Lietuvos nepriklausomybės paskelbiną komentuosianti tik po ministrų kabineto posėdžio, tačiau pažymėjo, kad Lenkija remia visų tautų laisvo apsisprendimo teisę.

"Solidarumo" frakcijos vadovas Lenkijos seime Gerenekas pažymėjo, kad Lietuvos nepriklausomybė yra teisingumo veiksmas, patvirtinantis kiekvienos tautos nepriklausomybės teisę ir panaikinantis Rientropo-Molotovo sutartį bei jos padarinius.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 12 - 18.30/

Estijos piliečių suvažiavimas, vakar priėmęs deklaraciją dėl valstybinės nepriklausomybės, šien dien tęsia posėdį. Dokumente kreipiamasi į Jungtinių Tautų Organizaciją ir Sovietų Sąjungos vyriausybę, reikalaujant atstatyti Estijos valstybinę nepriklausomybę. Talino radijas pranešė, kad deputatai paruošė dokumento projektą, kur pasisakoma už derybas su Maskva dėl atstatymo sienų, pripažintų pagal 1920-ųjų metų sutartį. Vienas iš Estijos piliečių suvažiavimo organizatorių - Vardo Rubesenas Talino radijui pareiškė, kad suvažiavimas turi savo apsaugą. Jis taip pat pasakė, kad sudaroma pusiau karinė organizacija - Estijos gynybos sąjunga, kuri respublikoje palaikytų tvarką ir gintų jos sienas.

"Amerikos balsas" "Lietuvos AT pirmininko V.Landsbergio žodis Lietuvos žmonėms"
/kovo 12 - 18.30/

Vakar vakare Lietuvos Respublikos AT priėmus paktą dėl Lietuvos valstybės atstatymo, naujai išrinktas AT pirmininkas Vytautas Landsbergis kreipėsi į tūkstantinę minią, susirinkusią prie rūmų.
Landsbergis:

- Jūsų džiaugsmas mums didžiausias atlyginimas. Dvejus metus į šią dienąėjom jau kaip Sąjūdis, o prieš tai Lietuva dešimtmečiusėjo, nokėdama žuvusiais, nukankintais, ištrentais ir gyvenimo džiaugsmą praradusiais ir palūžusiais. Bet ištverė mūsų žemelė, jos žmonės. Ir nepaprasta laimė yra būti kartu su jumis, jausti, kad kartu su jumis, kad mes visi atėjom į šią dieną. Tačiau pavasaris dar labai ankstyvas, dar tik vos vos atleido pašalą, dar tik išrėžė pirmą vagą. Labai daug darbo visiemis. Būkite ištvermingi, būkite darbštūs. Žinokim, kad gyvenam Lietuvai. Ir jau turim ateitį, turim dėl ko dirbti. Ir kad mūsų vaikai turėtų Lietuvą tikrą, gražią, išvalytą, neužterštą. Turime dėl ko gyventi. Ir dėl to eikim kartu, eikim toliau kartu. Ačiū jums!

x

"Amerikos balsas" "Pasikalbėjimas su Algirdu Brazausku"
/kovo 12 - 18.30/

Vakar pasibaigus Aukščiausiosios Tarybos posėdžiui mūsų specialus korespondentas Ronas Sakadolskis paklausė LKP lyderį Algirdą Brazauską, kaip jis vertina valstybės atstatymo aktą ir kitus vakarykščius nutarimus.

Brazauskas:

- Didžiulis įvykis mūsų tautos ir visos Lietuvos gyvenime. Mes dabar dar pilni išpūdžių ir, žinoma, ramiai apie tai labai sunku kalbėti. Na, o kas laukia - tai pamatysim. Aš optimistas ir nanau, kad surasim kelius ir būdus, kaip išspręsti tuos visus reikalus, kurie dar šiandieną neišspręsti.

Tai yra juridinis aktas. Realūs kiti klausimai, kurie susiję ne tik su mūsų Respublikos ir mūsų parlamento kompetencija, bet ir kitos pusės interesais ir reikalais. Žinoma, tai prieš akis darbų naujos vyriausybės, ypatingai naujos vyriausybės, kuri turėtų būti artimiausiu laiku suformuota mūsų parlamente. Didžiausia našta jiems teks, guls ant jų pečių. Na, ir kiti turbūt dalyvaus aktyviai. Ir mūsų liaudies deputatai, kurie turi jau ir taip nemažai įtakos, sprendžiant mūsų Respublikos reikalus centre. Aš tikiu, kad Sąjungos Aukščiausiojoje Taryboje šie klausimai bus svarstomi, nagrinėjami.

- O koks jūsų vaidmuo? Aš kalbu apie jus kaip LKP pirmają sekretorių ir kaip asmenį, kuris laikomės, ir su pagrindu, pačiu populiariausiu politiku Lietuvoje. Kaip jūs išivaizduojate savo asmenišką vaidmenį ieškant tos darnos, apie kurią šia diena buvo taip daug kalbama?

Brazauskas:

- Kągi, pirmausia tai aš esu deputatas. Aš turiu savo deputatines pareigas atlikti. Tai yra viena. O kaip LKP CK pirmasis sekretorius ir kaip politikas, kaip jūs sakote, aš išivaizduoju, kad mūsų tikslas yra apjungti politines jėgas, pasiūlyti, aišku. Mes galim parodyti iniciatyvą apjungti jėgas tų sudėtingų reikalų sprendimui. Išivaizduoju, kad jie bus priešaky. Ir tose delegacijose, kurios turės važiuoti ir spręsti, arba čia kas nors atvažiuos su mumis kalbėti, tai turėtų dalyvauti ir mūsų partijos nariai, turintys nemažą patyriną ūkinės veiklos. Ypatingai tie, kurie buvo, arba liks, vyriausybėje. Aš išivaizduoju, kad vyriausybė bus, kaip dabar labai populiariai sakoma, koalicinė. Neišvengiamai taip turėtų būti. Ir visiems reikės labai aktyviai dalyvauti, sprendžiant šituos reikalus.

- Kas nuomone, kokia LKP ateitis?

Brazauskas:

- Jus turbūt tą klausimą užduoda ne man vienam. Kągi, kaip Komunistų partija, taigi didelės reikšmės neturi. Tačiau pasigirsta labai daug balsų, ir aš palaikau, kad mums reikia pagalvoti, matyt, apie ateitį. Iš tikrųjų pagalvoti apie pavadinimą, pagalvoti apie programą. Mes tuos klausimus artimiausiu laiku svarstysime.

- Labai ačiū už pokalbį.

x

"Amerikos balsas"

"Daktaro Kazio Bobelio žodis"

/kovo 12 - 18.30/

Vakar vakare telefonu susisiekiame su Vyriausio Lietuvos išlaisvinimo komiteto valdybos pirmininku Kaziu Bobeliu.

Bobelis:

- Vyriausias Lietuvos išlaisvinimo komitetas 1944 metais vasario 16 dieną paskelbė deklaraciją į Lietuvos tautą, kurioje išdėstė pagrindinius principus Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atstatymui. Remdamasis šiais principais ir atsižvelgdamas į šiuo metu Lietuvoje vykstančius Lietuvos nepriklausomybės atstatymo žygius, pareiškia:

1. Sveikiname naujai išrinktą Lietuvos AT, susirinkusią šiandien, kovo 11 dieną, 1990 metais, pirmajam posėdžiui, ir jos pirmininką Vytautą Landsbergį.

2. Džiaugiamės, sveikiname ir renčiame AT priitariną atstatyti Lietuvos nepriklausomą valstybę, kurios egzistavimas buvo neteisėtai sustabdytas Hitlerio-Stalino susitarimo išdavijoje birželio 15 dieną, 1940 metais.

3. Tikimės, kad demokratinės Lietuvos valstybės atstatymas politinėje, ekonominėje, socialinėje

in vidaus tvarkymo srityse vyks pagal Lietuvos valstybinę konstituciją, remiantis laisvos Lietuvos įstatymais.

4. Kviečiame kaip galima greičiau sušaukti visų okupuotos Lietuvos politinių grupių, judėjimų, aukščiausiosios Tarybos ir laisvojo pasaulio lietuvių politinių institucijų atstovų pasitarimą tolimosnei bendrai veiklai koordinuoti.

5. Vyriausias Lietuvos išlaisvinimo komitetas apeliuoja į visus okupuotos Lietuvos lietuvius, politinius veikėjus, tautiniai atgimstančius komunistus ir laisvojo pasaulio lietuvius visomis jėgomis vieningai išijungti į galutinį nepriklausomos Lietuvos valstybės suvereninių organų sudarymą.

6. Vyriausias Lietuvos išlaisvinimo komitetas pasižada dėti visas galimas pastangas, kad atkurtoji Lietuvos valstybinė nepriklausomybė būtų pripažinta svetimų valstybių. Taip pat pasižada artimai bendradarbiauti su atsistatančios Lietuvos vadovais ir jų institucijomis. /.../

Kovo 9 dieną, 1990 metais, Vyriausias Lietuvos išlaisvinimo komitetas kreipėsi į JAV prezidentą Džordžą Bušą, prašydamas jo viešo pareiškimo, parmančio Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atstatymą.

Dar kartą sveikiname ir didžiuliojanės lietuvių tautos laimėjimu!

x

"Amerikos balsas" "Daktaro Antano Razmos žodis"
/kovo 12 - 18.30/

Vakar kalbėjomės su Amerikos lietuvių bendruomenės pirmininku daktaru Antanu Razma.

Antanas:

- Tai stebuklinga naujiena. Tai didžiausias tautos laimėjimas, kurį su neapsakomu džiaugsmu išgyvename visa lietuvių išeivija ir visas laisvasis

pasaulis. Visa lietuvių išeivija laukė šios nepaprastos žinios jau kelios dienos, kada Lietuva skollsis nepriklausoma. JAV lietuvių bendruomenė linki mūsų didvyrių tautai naujo rytojaus, o Aukščiausiosios Tarybos pirmininkui profesoriui Vytautui Landsbergiui ir jo vadovybei stiprybės, išminties, entuziazmo ir Aukščiausiojo palaimos, perimant laisvos Lietuvos vadovavimo vairą. Mes, lietuvių išeivija, atsisine į pagalbą tautai atsistatyti ekonominiai, dvasiniai, socialiniai. Mylima tauta ir mes, išeivija - tautos gyva šaka, dirbsine, kovosine kartu už gražesnę ir laisvą Lietuvos ateitį. Visas kliūtis nugalėsime ir laisvė žydės Lietuvos padangėje. Dieve jums padėk! Visada su jumis!

x

"Amerikos balsas" "Baltųjų rūnų spaudos atstovo
/kovo 12 - 18.30/ pareiškinas"

Vakar Baltieji rūnai paragino Sovietų Sąjungą gerbti Lietuvos AT sprendimą atstatyti valstybinę nepriklausomybę ir kreipėsi į visas puses ragindami vengti smurto. Prie mikrofono Linas Rinkus.

Baltųjų rūnų spaudos atstovo Marleno Ficvoterio raštiškame pareiškiname sakoma: JAV ragina Sovietų vyriausybę gerbti Lietuvos piliečių valią. Mes nuosekliai esame rėmę Baltijos tautų neatimamą teisę į taikingą apsisprendimą. Kaip žinia, JAV nuo 1940 metų nepripažįsta Lietuvos ir Latvijos bei Estijos prievartinio inkorporavimo į Sovietų Sąjungos sudėtį. Mes raginame Sovietų vyriausybę reikšti savo nuomonę ir interesus neatidėliotinomis konstruktyviomis derybomis su Lietuvos vyriausybe. Mes išreiškiame viltį, kad visos pusės ir toliau vengs tautis ir kurstyti smurto naudojimą. Ficvoteris taip pat paragino Lietuvos vyriausybę atsižvelgti į tautinių mažumų teises.

Pasak Baltųjų rūmų spaudos atstovo parciškino, Vašingtonas tiki, kad šio klausimo taikingas sprendimas pasitarnautų visų Lietuvos, Sovietų Sąjungos ir 35-kių Helsinkio Baigiamąjį aktą pasirašiusių valstybių interesams.

Pasak aukšto rango administracijos atstovo, šio pozicija iš dalies paremta požiūriu, kad tik derybomis Lietuva gali pasiekti savo tikslo. Taip pat įsitikinimu, kad nėra jokio reikalo apsunkinti padėtį Sovietų vadovui Michailui Gorbačioviui. Gorbačiovas turi iš principo priimti, kad Baltijos valstybės taps nepriklausomomis. Dienraštyje "Niu-Jork taims" cituojamas neišvardintas vyriausybės atstovas. Pabaltiečiai turi priimti procesą, kuriu taikingai ir laipsniškai, derybomis gali būti pasiekta nepriklausomybė. Šiuo klausimu mes nekomentuome intis iniciatyvos, pridūrė atstovas. Mes įsijungsimė tik abiem pusėn pakvietus.

Vakar atsakydama į klausimą, ar JAV užmegs diplomatinis santykius su Lietuva, Amerikos valstybės departamento atstovė Margaret Tatvailer parciškė: mes 1922 metais pripažinome nepriklausomą Lietuvos valstybę. Ir JAV praktika yra užmegzti formalius santykius su bet kokios valstybės teisėta vyriausybe, kai toji vyriausybė efektyviai kontroliuoja savo teritoriją ir gali sudaryti ir vykdyti tarptautinius įsipareigojimus. Kai būsimė įsitikinę, kad Lietuvos vyriausybė gali patenkinti šiuos reikalavimus, mes užmegsime formalius diplomatinis santykius.

"Amerikos balsas" "Oficialioji JAV reakcija dėl Lie-
/kovo 13 - 6.15/ tuvos nepriklausomybės"

Baltieji rūnai vakar teigiamai įvertino Lietuvos Respublikos AT nutarimus dėl valstybės atstatymo, tačiau atsisakė pripažinti naująją vyriausybę. Pranešimą skaito Linas Rinkus.

Baltųjų rūnų spaudos atstovas Ficvoteris pakartojo, jog JAV niekuomet nepripažino prievartinio Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą. Bet kartu jis pastebėjo, kad Vašingtonas ne tuoj pat užnėgs diplomatinčius santykius su Vilniumi. Anot Ficvoterio, JAV norėtų, kad bet koks pripažinimas atsižvelgtų į galutinę vyriausybę, kuri spręstų savo likimą. Tai didelė dalimi dar turi būti nustatyta derybomis su Maskva.

Tuo tarpu Amerikos valstybės departamento atstovė Margaret Tatvailer pranešė, kad prezidento Bušo administracija svarsto, ar išplėsti kontaktus su Lietuva. Mes persvarstome savo politiką, atsižvelgdami į pastaruosius ir besivystančius įvykius. Mes atitinkamai praplėsime savo kontaktus su Baltijos valstybių laisvai rinktais atstovais ir pareigūnais.

Sekmadienį paskelbtame Baltųjų rūnų spaudos atstovo pareiškime Sovietų Sąjungos vyriausybė raginama gerbti Lietuvos piliečių valią ir spręsti šią klausimą neatidėliotinomis konstruktyvionėmis derybomis su Lietuvos vyriausybe. Vakare Ficvoteris pasakė, jog JAV nori, kad šios derybos būtų sėkmingos, kad jokia būdu nenorinčios diktuoti rezultatų. Mes bandome skatinti ir puoselėti procesą, kurio rezultatas būtų tas, kurio siekia Lietuvos parlamentas. Mes manome, kad šis yra tinkamiausias būdas, pasakė Ficvoteris, pridurdamas, kad dabartinė JAV laikysena nepakenks Lietuvos nepriklausomybės siekiam.

Valstybės departamento atstovė Tatvailer nesutiko su žurnalistų formulavimu, jog oficialus Lietuvos pripažinimo sulaikymas buvo pastanga neužrūstinti Sovietų vadovo Gorbačiovo. Tačiau vienas neišvardintas aukšto rango Amerikos atstovas pripažino, kad klausimas yra jautrus ir sudėtingas. Pasak jo, JAV nieko nenori sakyti, kad dar labiau sukomplikuotų padėtį.

Tuo tarpu Amerikos atstovų rūmų užsienio reikalų komiteto narys kongresmenas Landosas, iš Kalifornijos valstijos, pasveikino laisvą, nepriklausomą, suverenią Lietuvos Respubliką ir apgailestavo, kad administracijos reakcija yra tokia neryžtinga ir tokia nedrąsi.

x

atsp. 21 egz.

Išsiųsta asmeniškai

D - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

Radio biuletenis

1990-03-14

"Amerikos balsas"Pranešimai

/kovo 14 - 6.15/

Lietuvos Respublikos AT pirmininkas Vytautas Landsbergis per Sovietų televiziją kreipėsi į Sovietų Sąjungos tautos, prašydamas supratimo ir paramos lietuvių aspiracijoms. Pasak Landsbergio, Lietuva siekia nepriklausomybės taikiomis parlamentinėmis priemonėmis ir tarptautinių derybų keliu. Landsbergis taip pat pareiškė, kad Lietuva užtikrina lygias teises visų tautybių Lietuvos gyventojams.

Landsbergio pastaba sutapo su pranešimais, kad, nepaisant Michailo Gorbačiovo griežtos kritikos, Sovietų valdžia vis labiau linksta vesti pokalbius su Pabaltijo valstybėmis.

Deputatas iš Lietuvos Nikolajus Medvedovas pranešė žurnalistams, kad pokalbiai tarp Sovietų parlamentinės komisijos ir lietuvių deputatų prasidės dar šią savaitę.

Pasak TASS-o, Sovietų Sąjungos Tautybių komiteta šią savaitę svarstys padėti Estijoje ir Latvijoje. Estijos piliečių suvažiavimas anksčiau ragino eiti Estijos nepriklausomybės linkme.

x

/kovo 13 - 18.30/

Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas pasmerkė kaip neteisėtą ir negaliojantį Lietuvos sprendimą atstatyti savo nepriklausomybę. Kalbėdamas liaudies deputatų suvažiavimui, Gorbačiovas atmetė galimybę vesti derybas su Pabaltijo valstybėmis, pareiškdamas kad tokios derybos gali būti vedamos tikrai su užsienio valstybėmis. Sovietų vadovas tvirtino, kad Maskva nekeis savo santykių su Pabaltijo valstybėmis tol, kol visa Pabaltijo padėtis nebus išaiškinta Sovietų

3.

Sąjungos Tautybių Tarybos. Tačiau Lietuvos Kompartijos vadovas Algirdas Brazauskas pareiškė, kad kontaktai tarp Maskvos ir lietuvių vadovybės tęsiasi. Kalbėdamas per suvažiavimo pertrauką Algirdas Brazauskas pareiškė, kad per privatų pokalbį su Sovietų vadovu Gorbačiovas nepriekaištavo.

Dauguma šlandien liaudies deputatų suvažiavimo dalyvavusių lietuvių atstovų pareiškė, kad jie dalyvauja svečių ir stebėtojų teisėmis. Algimantas Čekuolis reporteriams pareiškė, kad visa lietuvių delegacija tėra stebėtojai ir nedalyvaus jokiuose balsavimuose.

x

Vatikano radijas

/kovo 13 - 20.00/

Maskvoje nuspręsta sudaryti specialią parlamentinę komisiją, kuriai bus pavesta apsvarstyti su Lietuvos nepriklausomybės paskelbimu susijusias politines ir ekonomines problemas. Gorbačiovas taip pat pavedė liaudies deputatų kongresui svarstyti Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos nutarimą ir pateikti vyriausybei savo pasiūlymus, kaip Maskva turėtų reaguoti į Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą. Apžvalgininkai reiškia nuomonę, kad Maskva nenori dramatiizuoti susidariusios padėties ir uždelis reakciją į Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą. Gorbačiovas, tiesa, vakar pareiškė, kad Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas yra neteisėtas ir negaliojantis, kad Maskva neketina užmegzti derybų su autonomijos siekiančiomis respublikomis. Derybos vedamos su užsienio valstybėmis, pareiškė Gorbačiovas. Tačiau šiems pareiškimams neskiriama per daug dėmesio. Pats Algirdas Brazauskas, vakar Maskvoje susitikęs su Gorbačiovu, pareiškė, kaip praneša spaudos agentūros, kad tai tėra oficialūs pareiškimai.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 13 - 18.30/

Vilniuje Lietuvos Aukščiausioji Taryba didelio balsų persvara priėmė rezoliuciją, raginančią atitraukti Sovietų kariuomenę iš Lietuvos. Anksčiau Lietuvos parlamentas paskelbė, kad Sovietų įstatymai dėl karinės prievolės negalioja Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Vilniaus radijas praneša, kad ši akcija buvo reikalinga apsaugoti Lietuvos jaunimą, kadangi Aukščiausioji Taryba jau buvo paskelbusi Lietuvoje negaliojančius kitų valstybių įstatymus.

x

Teline Estijos piliečių suvažiavimas baigė savo darbą. Maskvos radijas praneša, kad suvažiavimo atstovai paskelbė savo ryžtą siekti nepriklausomybės Estijai ir ragino balsuotojus kovo 18 dienos rinkimuose rinkti atstovus, remiančius šį siekį.

x

/kovo 13 - 20.30/

Paryžiuje šiandien per televizijos antrąjį kanalą buvo pranešta, kad Prancūzija sugrąžina nepriklausomai Lietuvos valstybei dvi tonas aukso, kuris buvo deponuotas prieš Antrąjį pasaulinį karą Prancūzijos valstybiniame banke. Taip pat buvo pranešta, kad viena tona Latvijos aukso yra užšaldyta Prancūzijoje.

Pagal turimas žinias, Prancūzijos valstybiniame banke yra dvi tonos ir 246 kilogramai Lietuvos aukso. Nuo 1945 metų Sovietai daug sykių raštu kreipėsi į Prancūzijos užsienio reikalų ministeriją, prašydami grąžinti Lietuvos auksą. Paskutiniu metu Gorbačiovas siūlė apmokėti prancūzams rusų valstybinio banko ob-

5.

ligacijos, kurios liko nesumokėtos po Sovietų Spalio revoliucijos, šiuo Pabaltijo kraštų auksu. Prancūzija atsisakė atiduoti auksą, nes niekuomet nepripažino Lietuvos, Latvijos ir Estijos aneksijos.

x

"Amerikos balsas"
/kovo 13 - 18.30/

"Iš spaudos konferencijos Baltuosiuose rūmuose"

Šiandien Baltuosiuose rūmuose preskonferencijos metu prezidentas Bušas išreiškė džiaugsmą dėl įvykių Lietuvoje, bet pabrėžė, kad per anksti pripažinti vyriausybę. Plačiau apie tai praneša Linas Rimkus.

Nors didelė dalis spaudos konferencijos buvo skirta padėčiai Nikaragvoje ir Panamoje, prezidentas Bušas buvo paklaustas ir apie padėtį Lietuvoje. To proga prezidentas pakartojo ilgalaikę JAV politiką Lietuvos atžvilgiu: "Mes niekuomet nelaikėme Lietuvos kaip inkorporuotos į Sovietų Sąjungą. Mes džiaugiamės, kad jiems leidžiama laisvė išsireikšti, kurią mes šioje šalyje laikome savaime suprantama. Aišku, aš manau, kad yra didelis susidomėjimas koncepcija derybomis spręsti šį reikalą, kad lietuviai, siekdami šio tikslo, derybomis šį reikalą išspręstų su Sovietais. Mes jiems neužkertame kelio, bet pripažinime klausimu yra savo teritorijos kontrolės standartas, kuriuo, kaip man yra patariama, reikia rintis."

Paklaustas apie tai, kad JAV šiuo reikalu stengiasi išvengti konfrontacijos su Sovietų vadovu Gorbačiovu, prezidentas Bušas tai paneigė sakęs: "Todėl, kad mes norime ten matyti teritorijos kontrolės evoliuciją ir taip pat taikingą šio reikalo išsprendimą."

Tuo tarpu vakar Baltųjų rūnų spaudos atstovas Marlenas Ficvoteris pastebėjo, kad Vašingtonas ne tik pat užmegs diplomatinis santykius su Vilniumi. Anot Ficvoterio, JAV norėtų, kad bet koks pripažinimas atsižvelgtų į galutinę vyriausybę, kuri sprestų savo pačios likimą. Tai didele dalimi dar turi būti nustatyta derybomis su Maskva.

Amerikos valstybės departamento atstovė Margaret Tatvailer vakar pranešė, kad prezidento Bušo administracija svarsto, ar išplėsti kontaktus su Lietuva: "Mes persvarstome savo politiką, atsižvelgdami į pastaruosius ir tebesivystančius įvykius. Mes atitinkamai praplėsine savo kontaktus su Baltijos valstybių laisvai rinkais atstovais ir pareigūnais." Valstybės departamento atstovė pakartojo JAV nepripažinimo politiką ir išdėstė sąlygas formalių santykių užmezginui: "JAV praktika yra užmegzti formalius santykius su bet kurios valstybės teisėta vyriausybe. Kai toji vyriausybė efektyviai kontroliuoja savo teritoriją ir gali sudaryti ir vykdyti tarptautinius įsipareigojimus. Kai būsime įsitikinę, kad Lietuvos vyriausybė gali patenkinti šiuos reikalavimus, mes užmegsime formalius diplomatinis santykius."

Sekmadienį paskelbtame Baltųjų rūnų spaudos atstovo pareiškime Sovietų Sąjungos vyriausybė raginama gerbti Lietuvos piliečių valią ir spresti šį klausimą neatidėliotinomis konstruktyviomis derybomis su Lietuvos vyriausybe. Vakar Ficvoteris pasakė, jog JAV nori, kad šios derybos būtų sėkmingos, bet pabrėžė, kad jokia būdu nenorinčios diktuoti rezultato. Mes bandome skatinti ir puoselėti procesą, kurio rezultatas būsias tas, kurio siekia Lietuvos parlamentas. Ir mes manome, kad šis yra tinkamiausias būdas, pasakė Ficvoteris pridurdamas, kad dabartinė JAV laikysena nepakenks Lietuvos nepriklausomybės siekiam.

Valstybės departamento atstovė Tatvailer nesut...

su žurnalistų formulavimu, jog oficialus Lietuvos pripažinimo sulaukymas buvo pastanga neužrūstinti Sovietų vadovo Gorbačiovo.

x

"Amerikos balsas"
/kovo 13 - 18.30/

"Pasaulio reakcija dėl Lietu-
vos Respublikos nepriklausom-
ybės atstatymo paskelbimo"

Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos aktas dėl valstybės atstatymo iššaukė plačią reakciją pasaulyje. Įvairių užsienio valstybių vyriausybių pasisakymus apžvelgia Saulius Sužiedėlis.

Pirmadienį kai kurios pasaulio vyriausybės sveikino nepriklausomos Lietuvos idėją, tačiau nesiryžo pripažinti naująją Lietuvos Respublikos vyriausybę. Lietuvos Respublikos AT priimtas aktas dėl valstybės atstatymo jiems sukelia nemažą diplomatinį galvosūkį. Kai kuriose sostinėse pareigūnai nurodė, kad jie dar pažiūrės, kaip vystysis Maskvos ir Vilniaus derybos, prieš imantis kokių nors rimtesnių diplomatinių žingsnių. Dažnai girdina mintis, kad praėjusį sekmadienį paskelbta Lietuvos parlamento deklaracija dar nereiškia naujos valstybės sukūrimo. Dar kiti oficialūs asmenys, atrodo, nenori sunkinti ir jau taip kablės Sovietų vadovo Gorbačiovo politinės padėties. Lietuvos pripažinimo klausimą dar labiau komplikuoja faktas, kad daugelis Vakarų valstybių nepripažįsta 1940 metais TSRS įvykdytos Pabaltijo valstybių aneksijos.

Londone, nors Lietuvos atstovui suteiktas tam tikras statusas, pagerbiant prieškarinės Lietuvos valstybę, vienas Didžiosios Britanijos pareigūnas pareiškė, kad Lietuvos diplomatas Londone neatstovauja lietuviams. Užsienio reikalų ministro pavaduotojas per radijo interviu pasakė, kad Didžioji Britanija sveikina įvykius Lietuvoje, tačiau šiuo metu tikriau-

siai atnestų prašymus pripažinti naująją vyriausybę Vilniuje. Jo žodžiais tariant, lietuvių tautos jurisdikcinė teisė į laisvą apsisprendimą nekvestionuojama. Tačiau kalbant apie valstybės pripažinimą, ta valstybė turi būti gyvastinga, o tas taškas dar nepasiektas.

Belgijos užsienio reikalų ministras irgi pareiškė, kad Lietuvos AT deklaracija dar neišsprendžia realios nepriklausomybės atstatymo klausimo. Tačiau šalies užsienio reikalų ministerija pripažino, kad sekmačionių deklaracija Vilniuje rodo, kokia yra Lietuvos žmonių valia atgauti Lietuvos valstybės nepriklausomybę.

Danijos vyriausybė sveikino Lietuvos parlamento deklaraciją ir pareiškė, kad ji niekuomet nebuvo atsisakiusi Lietuvos pripažinimo, kuris buvo suteiktas dar 1921 metais. Danų užsienio reikalų ministras spaudos konferencijai pareiškė : nes niekuomet nepripažinon Sovietų įvykdytos Lietuvos aneksijos ir todėl mes laikome, kad formaliai Lietuvos statusas yra nepasikeitęs.

Prancūzija taip pat pabrėžė, kad ji niekuomet nebuvo pripažinusi Lietuvos aneksijos, tačiau vengė pasisakyti dėl Paryžiaus ryšių su Vilniumi ateityje. Užsienio reikalų ministerija pareiškė, kad Prancūzija viliasi, jog derybų keliu bus galima sukurti naujus santykius tarp Lietuvos ir TSRS.

Vakarų Vokietijos užsienio reikalų ministras pareiškė, kad Bona taip pat dels sprendimą dėl Lietuvos valstybės pripažinimo ir tuo klausimu dar tarsis su Europos bendrijos partneriais.

Japonija reagavo labai atsargiai. Ministrų tarybos vyriausias sekretorius pareiškė: kadangi mes nežinome, kaip padėtis vystysis, mes ir toliau atidžiai stebėsime padėtį.

Švedija buvo pirmoji šalis po hitlerinės Vokietijos, pripažinusi Sovietų Sąjungos įvykdytą Pabaltijo valstybių aneksiją. Švedijos vyriausybė apibūdino Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos nepriklausomybės atsta-

tyno deklaraciją kaip aiškia stiprios lietuvių tautos valios išraišką. Užsienio reikalų ministras pareiškė, kad Lietuvos klausimas yra gyvybingai svarbus. Jis tvirtino, kad, Švedijos vyriausybės nuomone, lietuvių tautos teisė į laisvą apsisprendimą turi būti įgyvendinta Helsinkio deklaracijos dvasioje. Antradienį Švedijos užsienio reikalų taryba renkasi aptarti Lietuvos klausimą. Kaip žinia, praėjusiais metais užsienio reikalų ministras Andersonas po apsilankymo Taline buvo smarkiai kritikuojamas už savo pareiškimą, kad Estija nėra okupuota valstybė. Vėliau jis paaiškino, kad jo pastaba tikrai atspindėjo ilgalaikę Švedijos užsienio politiką ir nereikia, kad Pabaltijo tautos turėtų teisės į nepriklausomybę.

Pirmadienį Lenkijoje "Solidarumo" vadovas Valensa išreiškė savo džiaugsmą Lietuvos parlamento sprendimu atstatyti Lietuvos valstybingumą. Savo sveikinime Lietuvos Respublikos AT pirmininkui Vytautui Landsbergiui Valensa išreiškė viltį, kad Lietuvos pastangos atgauti pilną suverenitetą bus taikingos. "Solidarumo" dienraščio redaktorius Michnikas entuziastingai sutiko Lietuvos valstybingumo atstatymo aktą, vedamajame paskelbamas šitokia mintį: džiaugsmas yra pirmas mūsų jausmas, kad lietuvių. "Solidarumo" vadovai išreiškė mintį, kad Lietuvos vyriausybė gerbs Lietuvoje gyvenančių lenkų teises.

Tuo tarpu vakar "Solidarumo" vadovaujama Lenkijos Ministrų taryba, apsvarsčiusi padėtį, paskelbė pareiškimą, kuriame sakoma: Lenkijos Respublikos vyriausybė remia laisvą tautų apsisprendimą, įskaitant apsisprendimą, vedantį į valstybingumą. Lenkai suinteresuoti palaikyti gerus santykius su lietuvių tauta ir taip pat su visais kitais mūsų kaimynais. Pareiškimu toliau sakoma, kad Centrinės Europos tautų interesai reikalauja, kad visi pokyčiai, surišti su teisėtais tautų lūkesčiais, būtų taikingai ir būtų vykdomi atsižvelgiant į šio regiono stabilumą.

Vakar užsienio reikalų ministerijos pareigūnas László Kovács pareiškė Budapešto laikraščiui, kad nėra kliūčių Vengrijai pripažinti naująją Lietuvos vyriausybę. Tačiau jau šiandien Vengrijos užsienio reikalų ministras Hornas pareiškė, kad Lietuvos nepriklausomybės paskelbinas gali privesti prie Sovietų Sąjungos dezintegracijos. O tai grėstų ne tik Europos, bet ir viso pasaulio stabilumui. Hornas taip pat tvirtino, kad atskirų respublikų išstojimas iš Sovietų Sąjungos trukdo Gorbačiovo reformos procesui. Pasak užsienio reikalų ministro, Vengrijos vyriausybė dar nenusprenė, kaip reaguoti į įvykius Lietuvoje.

x

Vatikano radijas
/kovo 13 - 20.00/

Italijos užsienio reikalų ministerija paskelbė tokio turinio pareiškimą:

"Italijos vyriausybė, niekada nepripažinusi Lietuvos įjungimo į Sovietų Sąjungą, sveikina nepriklausomybės deklaraciją, kurią paskelbė pirmą kartą po Antrojo pasaulinio karo pradžios laisvai išrinktas Lietuvos Respublikos parlamentas. Toks pareiškimas buvo įmanomas Sovietų Sąjungoje susidarius naujai padėčiai. Italijos vyriausybė labai džiaugiasi, kad lietuvių tauta turėjo galimybę pasisakyti per laisvus rinkimus remiantis pliuralistiniais principais. Italijos vyriausybė viliasi, kad Lietuvos statusas ir jos santykiai su Sovietų Sąjunga bus nustatyti tarp suinteresuotųjų šalių vyksiančio atviro ir tarpusavio pagarba besiremiančio dialogo keliu, pilnai laikantis visų Helsinkio konferencijos paskelbtų principų. Taip pat atsižvelgiant į suinteresuotųjų tautų ekonominius lūkesčius ir teisėtus Sovietų Sąjungos saugumo interesus."

x

"Amerikos balsas"
/kovo 13 - 18.30/

"JAV spauda ir televizija apie
Lietuvą"

Lietuvos parlamentui paskelbus Lietuvos nepriklausomybės testinimą, JAV spauda ir televizija reaguoja, Lietuvai skirdama daug vietos. Ta proga vakar Mėknilo Lėlerio televizijos žinių ir komentarų programoje dalyvavo Lietuvos atstovas prie Šventojo sosto ir Vašingtonui Stasys Lozoraitis ir profesorius Vytautas Vardys. Jūsų dėmesiui siūlome jų pasisakymų apžvalgą. Prie mikrofono Romas Kasparas.

Prasidėjus televizui pokalbiui, pirminis kalbėjo šaržė d'afer Vašingtonui Stasys Lozoraitis, pareiškdamas, kad, Lietuvai sekma dieni paskelbus savo valstybinį suverenumą, jo nuomone, Sovietai prieš Lietuvą karinių priemonių nesiims, bet dalinė ekonominė blokada jau prasidėjusi. Lozoraitis nurodė, kad Lietuvai darosi vis sunkiau ir sunkiau gauti žaliavų: "Darosi vis sunkiau gauti žaliavų, darosi vis sunkiau išlaikyti komercinius ir pramoninius santykius su įvairiomis kitomis respublikomis Sovietų Sąjungoje. Mano nuomone, tai gan pavojingas ginklas Maskvos rankose," - kalbėjo Stasys Lozoraitis, pridėdamas, kad laikai koičiasi, kad pasaulis persiorientuoja į taikingas problemų sprendimo priemones, kad apsimokėtų ir Sovietų Sąjungai pasukti tuo keliu. Lozoraičio nuomone, Sovietai totalinių sankcijų prieš Lietuvą dar nesiims ir todėl, kad, anot jo, sankcijos mūsų nesusitardys.

Oklahomos universiteto profesorius Vytautas Vardys tuo tarpu mano, kad totalinis ekonominis Lietuvos boikotas visų pirmausiai būtų neapdairus Sovietų Sąjungos, nes ir lietuviai turi atsakomųjų ekonominių priemonių: "Bet tai sužlugdytų Sovietų tikslą, nes tada lietuviai gali atsakyti, nutraukdami maisto gaminių tiekiną - mėsos ir kitų produktų - Maskvai ir

kitoms vietoms. O lietuviai gi yra vieni iš pagrindinių šių maisto produktų gamintojų."

Pasak profesoriaus Vardžio, Lietuvos pramonė Sovietų Sąjungą aprūpina ir kitais gaminiiais, kurie kitur Sovietų Sąjungoje negaminami. Vardys sako, kad Lietuvos ir Sovietų Sąjungos ekonominis karas tik dar labiau pakenktų smukusiai Sovietų ekonomikai.

Tuo tarpu buvusi Amerikos departamentu pareigūn Rozen Ridžvei prognozavo, kad tarp Vilniaus ir Maskvos vyks ilgos derybų ir tik tuomet baigsis Lietuvos nepriklausomybės atgavimo procesas. Jos nuomone, tai truks ištisais mėnesiais. Bet tai, jos nuomone, duos laiko Gorbačioviui sukurti politinius rėmus, pagal kuriuos bus susigyventa su nauja padėtimi ir su naujais santykiais. Jeigu Gorbačiovas neatsidurs ak-lavietėje per kokius nors neapdairius pareiškimus, o to jis dar nėra padaręs, tai, jos nuomone, tuomet jau bus galima matyti nepriklausomą Lietuvą, santykiaujančią su Sovietų Sąjunga ekonominio priklausomumo viena nuo kitos sąlygomis, aiškino Ridžvei.

Tuo tarpu pats Gorbačiovas, Lietuvos parlamento nepriklausomybės deklaraciją apibūdinęs kaip aliar-muojenčią, vakar dar nesakė, kad Sovietų Sąjunga bandys lietuvių nepriklausomybės deklaraciją pakeisti. Bet šiandien rytą per JAV televiziją jau buvo pranešta, jog Gorbačiovas pareiškęs, kad jokių derybų su Lietuva tuo klausimu nebus.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/kovo 13 - 19.00/

"Apie nuotaikas Lietuvoje"
/Prie mikrofono A.M.Jurašionis/

Kitą rytą po Lietuvos nepriklausomybės paskelbi-mo, Respublikos piliečiai pabudo su nerimu ir abejoj-nėmis, kaip ir kada atsiskyrinas nuo Tarybų Sąjungos paveiks jų gyvenimą, rašo dienraščio "Niujork teins"

13.

korespondentas Bilas Keleris iš Vilniaus. Naujai išrinkta nekomunistinė vyriausybė iš karto ėmėsi svarstyti, kaip kuo sparčiau išardyti tarybinį administravimo aparatą, bet blaiviai liaudžiai tai nekėlė entuziazmo. Žmonės galvojo apie gresiančią itaupą ir sunkumus, kurie, net ir optimistų nuomone, kamuos juos bent metus ar dvejis. Didžiausią skeptiškumą amerikietis korespondentas pastebėjo iš Lietuvos komunistų pusės. Šiandien nė vienas nėra laimingas, sakė partijos vadovas Algirdas Brazauskas, neišrinktas į AT pirmininkus. Pasak jo, visi mano, kad parlamento žingsnis buvęs nenatūralus ir nelogiškas. Vargu ar Maskva su tuo sutiksianti. De fakto Lietuva visvien tebėra Tarybų Sąjungos dalis, aiškina Brazauskas.

Dienraščio "Niujork tains" korespondentas pažymi, kad Algirdas Brazauskas, pirmasis tarybinės Respublikos vadovas, pralaimėjęs demokratinei koalicijai, gerokai iškaudintas nesėkmės. Ir todėl, galimas daiktas, perdeda Lietuvos žmonių susirūpinimą. Niekas iš tų, su kuriais korespondentas kalbėjosi tą dieną Vilniuje, netvirtino, kad reikėtų atsitraukti. Dauguma, priešingai, buvo patenkinti, kad Lietuva pagaliau žengė šį ilgai lauktą žingsnį. Bet gatvėse ir ganyklose žmonės ginčijosi, ar laiku paskelbtas nepriklausomybės atkūrimas ir ar dinamiškas Brazauskas nebūtų geriau tikęs deryboms su Maskva, nei naujasis AT pirmininkas, švelniakalbis profesorius Vytautas Landsbergis. Brazausko rėmėjai, tuo pasinaudodami, ėmėsi naujos strategijos sugrąžinti Brazauską į valdžią. Renkami parašai, siunčiamos telegramos, kad būtų sudaryta naujos formos vyriausybė, į kurios vadovus sutinka kandidatuoti Brazauskas. Kokie bebūtų manevravimai, viena aišku, kad nepriklausomybės idėja visuotinai remiama Lietuvoje, rašo Keleris dienraštyje "Niujork tains".

Dienraščio "Los Andželos tains" reporteriai stebi-

si, kad pirmadienį, po didelių įvykių Vilniuje, nebuvo jokių šventinių manifestacijų, greičiau vyravo susikaupimas ir laukimas, ką pasakys Maskva. Mes demonstravome dvejis metus, žmonės jau pavargę, sakė Aukščiausiosios Tarybos deputatas, sąjūdininkas Arūnas Degutis. Nors šis momentas labai svarbus, bet dabar ne laikas demonstracijoms. Reikia veikti politiškai, pabrėžęs jis.

Dienraščio "Los Andželes tains" korespondentė Svėder pažymi, kad lietuviai garsėja ryžtu ir sentūrumu. Tą liudija tautinės opozicijos pasirinktas kelią kurti naują ateitį ramiai, parlamentiniu būdu. Lietuvos opozicinian judėjimui nebūdinga triukšminga euforija. Smurtas, šauksmas, riksmas ne mums. Tad gal mes atrodo juns kiek šaltoki, bet tokie esam, sakęs korespondentei Bronius Kuznickas, naujai išrinktas AT pirmininko pavažuotojas.

Iš paviršiaus lyg niekas nepasikeitė Lietuvoje pirmadienį, bet naujoji Lietuvos ministrė pirmininkė Kazimiera Prunskienė sakė dienraščio "Niujork tains" korespondentui Kelerui, kad netrukus pokyčiai bus apčiuopiami. Kalbėdama apie reikšmingą šuolį į laisvos rinkos ekonomiką ji pranašavo, kad Respublika greitai grįš prie privačių ūkių, žvejybos įmonių ir smulkios verslo. Per tris ar šešis mėnesius jau bus išleista Lietuvos valiuta, atidaryta savo oro linija, kuri naudos dabar jau perkanus Aerofloto lėktuvus. Respublika per kelis mėnesius tikisi perinti sienų kontrolę ir pradėti išdavinėti savo vizas. Prunskienė nurodė, kad naujoji vyriausybė, ruošdamasi deryboms su Maskva, pradėjo kaupti finansinius ieškinius ir kitus reikalingus Maskvai.

Ūkio srityje, pasak ministrės pirmininkės, didžiausias rūpestis žaliavos, ypač iš Tarybų Sąjungos atnešamas plienas, medis ir nafta. Reikia be pertrūkio naudoti pramonę ir užkirsti kelią rimtai recesijai. Nedarbas sunkiusiai paliestų Respublikos rusus ir lenkus,

15.

nes jų neproporcinga dauguma dirba pramonėje. Bet kai kurie pramonės įmonių vadovai dėl žaliavų stygiaus per daug nebūgštuoja. Baldų kombinato vyr. inžinieriaus pavaduotojas Algirdas Šimpošinskas sakė, kad jau atsiranda žaliavų tiekėjų ne tik iš užsienio, bet ir iš kaimyninių respublikų - Baltarusijos, Ukrainos. Po mėnesio padėtis pablogės, bet po metų reikalai ims taisytis, pranašavo jis.

Kitas pavojus, kurį pirmadienį svarstė naujojo parlamentas, tai lietuvių kareivių problema, masiškos bėgimas iš Tarybinės armijos. Lietuvos nepriklausomybės paskelbinas bėginą dar paskatino. Lietuvos parlamentas, netodžiškai žengdamas pirmuosius praktiškus atsiskyrimo žingsnius, pirmadienį patvirtino įstatymą, kuris sako, kad nė vienas lietuvis nebus baudžiamas už atsisakymą tarnauti Tarybinėje armijoje.

Tuo baigia savo pranešimą iš Vilniaus korespondentas Bilas Keleris.

x

"Laisvosios Europos"
radijās
/kovo 13 - 19.00/

"Apie ūkio sunkumus nepriklausomoje Lietuvoje"

Kokie ūkio sunkumai laukia nepriklausomos Lietuvos? Amerikos dienraščio "Krisčienų sąjunga" straipsnis šia tema apžvelgia Eglė Juodvalkė.

Amerikiečių dienraštis "Krisčienų sąjunga" paskelbė korespondentės Feldman straipsnį, kuriame ji nurodo, kad Lietuva pradėjo vykdyti pavojingiausią per 50 tarybinės valdžios metų sumanymą. Paskelbdama nepriklausomybę nuo Tarybų Sąjungos, ką skubiai padarė Respublikos naujai išrinktas parlamentas, ši Pabaltijės valstybė rizikuoja sužlugdyti savo ūkį. Deklaracija, patvirtinanti valstybingumą ir atmetanti tarybinę Lietuvos aneksiją, įvykdytą 1940 metais, korespondentės nuomone, suteiks Lietuvai tik nepriklausomos šalies

vardą. Nors planai pereiti į ūkio savarankumą ruošiami jau kelis mėnesius, Respublika, pasak korespondentės, dar tebėra sudėtinė Tarybų Sąjungos ekonomikos struktūros dalis. Nesitikima, kad Maskva vartotų jėgą lietuviams sulaikyti avidėje, bet ji ketina priversti juos sumokėti už 50 metų teiktus kapitalo indėlius ir dotacijomis remtą gamybą. Jau yra ženklų, sako Lietuvos komunistų sluoksniai, kad žaliavų teikimas jų neturinčiai Lietuvai lėtėja. Tai dalinai vyksta dėl bendro Tarybų Sąjungos komandinės ūkio sistemos kitimo. Bet, be abejo, tai daroma ir tyčią, sako Lietuvos KP CK darbuotojas Gediminas Kirkilas. Jis nurodė, kad daugiausia rūpesčio kelia energijos ir metalo stoka. Tarybų Sąjungos valstybės plano komiteto pirmininkas Masliukovas laikraštyje "Izvestija" paskelbtame straipsnyje šeštadienį nurodė, kad Lietuva priklauso nuo Maskvos dėl 75 nuošimčių savo energetikos poreikio patenkinimo.

Nepriklausomybės sąjūdžiui Lietuvoje, pažymi korespondentė Feldman, vadovauja Lietuvos Persitvarkymo

Sąjūdis, kuris laimėjo aiškia daugumą Aukščiausiosios Tarybos rinkimuose. Nors rinkimai dar nebaigti, skubiai tad sušaukta sesija, prieš TSRS liaudies deputatų suvažiavimo pradžią Maskvoje. Vietos komunistai, tęsia laikraščio žurnalistė, abejoja šio žingsnio prasmingumu ir kaltina Sąjūdį, kad jis apgaudinėjo dabar besibaiminančią Lietuvos visuomenę ir paskubino nepriklausomybės reikalą. Kirkilas tvirtino, kad balsuojama buvo prieš komunistus, o ne už kraštutinius Sąjūdžio veiksmus. Labai vadovo padėjėjas Žukas nurodė, kad pirma reikia sukurti ekonomikos savarankumo pagrindą ir tik tada skelbti nepriklausomybę. Sąjūdis tikisi, kad Maskva žiauriai neapsunkins Lietuvos, vengdama pasaulio pasmerkimo. Bet Kremlius atsakas kol kas neramina piliečių, susirūpinusių Lietuvos nepriklausomybės kraina.

Toliau korespondentė primena Brazausko ir Gorbačiovo

reikalbius dėl Lietuvos išsiskolinimo Maskvai ir pažy-
di, kad rūpestį kelia gylinbė, jog tolimesnes dery-
bas su Maskva vės ne Brzaukas, bet taip gerai Krem-
liaus užkulisiu. Nepriklausomos Lietuvos
ekonomikos planui pavyzdžio ieškoma Suomijos modelyje.
Dabar Lietuvai reikia kuo greičiau užsidirbti valiū-
tos. Ji ketina tai daryti plėsdama turizmą ir steigda-
ma bendras įmones su Vakarais, baigia straipsnį laik-
raščio korespondentė Feldman.

X

"Laisvosios Europos"
radijas
/kovo 13 - 19.00/

"Vokietijos lietuvių bend-
ruomenės pareiškimas"

Vakarų Vokietijoje lietuvių bendruomenė išrinko
naują krašto valdybą. Pirmieji jos veiksnai buvo pas-
veikinti Lietuvos Respubliką nepriklausomos Lietuvos
valstybingumo atgavimo proga ir Vakarų Vokietijos kanc-
lerio Kolio paprašyti parenti Lietuvos nepriklausomybę.
skaitome pranešimą.

Kovo 10 dieną Vasario 16-osios gimnazijoje Romov-
je vyko naujai išrinktos Vokietijos lietuvių bendruo-
menės tarybos posėdžiai. Taryba nutatė išleisti lietuvių
vokiečių kalbų žodyną ir lietuvių kalbos vadovėlį. Pri-
imta rezoliucija, sveikinant Aukščiausiąją Tarybą Li-
tuvos valstybingumo atkūrimo proga. Štai jos tekstas:
"Vokietijos lietuvių bendruomenė sveikina atkurtą Lietu-
vos Respubliką. Lietuvių tautos ilgesys, lūkesčiai iš-
sipildė po sunkių ir skausmingų metų. Linkime Lietuvos
žmonėms ištvermės ir kantrybės, nepriklausomybę įgyven-
dinant. Arnas Lipšys, Vokietijos lietuvių bendruomenės
pirmininkas".

Taip pat nutarta pasiųsti telegramą Vokietijos Pa-
rlamentinės Respublikos kancleriui daktarui Helmutui Ko-
linui: "Lietuvos Respublikos valstybinė tauta, liudis
vakar per savo laisvai išrinktą parlamentą iškilningai

18.

patvirtino Lietuvos Respublikos nenutrūkstanti egzistavimą ir pradėjo reikiamus žygius Lietuvos suverenumui atstatyti. Vokietijos Federacinė Respublika nuo pat savo egzistavimo pradžios pripažino Lietuvos Respublikos tęstinumą de jure. Mes prašome Jus šioje lemiamoje jos istorijos valandoje Lietuvai suteikti veiksmingą pagalbą.

x

Atsp. 24 egz.

Išsiųsta asmeniškai

D - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

Radio biuletenis

1990-03-14

2.

"Amerikos balsas"
/kovo 15 - 6.15/

Žinios

Sovietų Sąjungos liaudies deputatų suvažiavimas pirmuoju Sovietų prezidentu su plačiais įgaliojimais išrinko Michailą Gorbačiovą, kuris buvo vienintelis kandidatas toms pareigoms. Oficialaus pareiškimo šiuo reikalu tikimasi šiandien, tačiau, Vakarų žurnalistų tvirtinimu, nėra abejonės, jog Michailas Gorbačiovas yra tapęs prezidentu.

Pagal naujus rinkimų įstatymus, pasibaigus pirmojo prezidento penkerių metų kadencijai, sekantis prezidentas bus renkamas visuotiniu Sovietų piliečių balsavimu.

Pranešta, kad savo naujais įgaliojimais Gorbačiovas ketina pagreitinoti reformų procesą.

x

Vatikano radijas
/kovo 14 - 20.00/

Vakarų laikraščiai šiandien paskelbė Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos pirmininko Vytauto Landsbergio kreipimąsi į Sovietų tautą. Landsbergis pažymėjo, kad lietuviai siekia parlamentiniu keliu atgauti nepriklausomybę, kad nepriklausomybės atkūrimo Deklaracija nėra nukreipta prieš jokią kitą šalį. Landsbergis kvietė Sovietų tautą suprasti lietuvių siekius ir juos paremti.

Vakar, antradienį, prancūzų televizija "Antenne-2" labiausiai klausomoje vakarinių žinių programoje perdavė ilgą pasikalbėjimą su Vytautu Landsbergiu, kuris dar kartą pabrėžė lietuvių tautos neginčijamą teisę atkurti smurtu panaikintą Lietuvos nepriklausomybę. Pakartojo, kad lietuviai taikingomis priemonėmis siekia savo tikslų. Ragino Vakarų pasaulį paremti lietuvių laisvės ir nepriklausomybės siekius.

Pastarosiomis dienomis taip pat ir įvairūs Italijos laikraščiai išspausdino interviu su Vytautu Landsbergiu.

Šiandien, trečiadienį, užsienio spauda plačiai rašo apie vadinamos prezidentinės respublikos įkūrimą Sovietų Sąjungoje, suteikiant prezidentui labai plačius įgaliojimus kraštui valdyti. Visi laikraščiai šia proga atkreipia dėmesį, kad į Maskvą atvykę Lietuvos AT deputatai liaudies deputatų kongrese dalyvauja tik kaip stebėtojai, nebalsuoja, savo laikydami jau kaip atsiskyrusios nuo Sovietų Sąjungos respublikos atstovais.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 15 - 6.15/

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba nubalsavo atleisti Respublikos jaunuolius nuo pareigos tarnauti Sovietų kariuomenėje. TASS'o naujienų agentūra pranešė, kad Lietuvos įstatymų leidėjai priėmė pasiūlymą Lietuvoje uždaryti Sovietų karinius komisariatų ir atšaukti lietuvius iš Sovietų karinių pratybų. AT pasiūlyme taipgi nurodyta, kad Sovietų karinis prokuroras neturi teisės teisinti Raudonosios armijos dezertyrų lietuvių bei Lietuvos įstatymų leidėjų vadovybės leidimo.

Pasak Vilniaus radijo, AT pirmininkas Vytautas Landsbergis pranešė Lietuvos deputatams apie savo pokalbį su Pabaltijo karinės apygardos viršininku, kuris raginęs lietuvius būti kantriais ir pasilikti savo daliniuose tol, kol Lietuvos statusas bus oficialiai pripažintas valstybiniu lygiu.

Lietuvos Respublikos AT pirmininkas taip pat paragino Lietuvos piliečius laikytis santūriai ir vengti provokacijų, Lietuvai siekiant taikingo persirėjimo į pasiskelbtą nepriklausomybę. Vytautas

4.

Landsbergis pripažino, kad galima laukti protestų iš tų Lietuvos gyventojų, kurie priešinas sekma-
dionį priimtai Deklaracijai. Pasak Landsbergio,
nepriklausomybei nepritariančių yra nedidelė mažuma,
tarp jų - senosios gvardijos komunistai.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/kovo 14 - 19.00/

Iš Londono pranešama, kad Didžiosios Britani-
jos užsienio reikalų ministerijos atstovas /pavar-
dė nemurodoma/ paskelbęs, jog prieš Antrąjį pasauli-
nį karą Pabaltijo valstybės Anglijos banko turė-
jo beveik 13 tonų aukso, kurį vyriausybė pardavė
1967 metais. Pasak atstovo, to aukso vertė dabar
siektų apie 180 milijonų dolerių. Atstovas sakė,
kad už parduotą auksą gautais pinigais buvo kom-
pensuojami britų pramonininkai, kurie turėjo nuo-
stolių, kai Tarybų Sąjunga aneksavo Pabaltijo vals-
tybes. Nemurodoma, kiek aukso Anglijos banko tu-
rėjo Lietuva.

Didžiosios Britanijos užsienio reikalų minis-
terijos atstovas sakė nežinąs, kaip Londonas elgtų-
si, jei Lietuva reikalautų sugrąžinti jai priklu-
siusį auksą.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/kovo 14 - 19.00/

"Dėl Australijos ir Švedijos
nusistatymo Lietuvos nepri-
klausomybės pripažinimo klau-
simu"

Australijos ir Švedijos užsienio reikalų mi-
nistras paskelbė savo kraštų nusistatymą Lietuvos
nepriklausomybės pripažinimo klausimu. Jų paraiš-
kimus skaito Kęstutis Jokubynas.

Australijos vyriausybė pripažįsta laisvai išrinkto Lietuvos parlamento rezoliuciją, skelbiančią Lietuvą nepriklausoma valstybe: "Mes sveikiname bet kokius įvykius, įtvirtinančius Lietuvos nepriklausomybę, kurią mes teisiškai jau pripažįstame. Šis pareiškimas žymi naujausią ir svarbiausią žingsnį tu Europą apimančių pasikeitimų, kurie, viliamės, vėl atves visas Pabaltijo šalis į pasaulio valstybių šeimą. Australija jau daug metų pripažįsta Lietuvos, Latvijos ir Estijos teisę būti nepriklausomomis valstybėmis. Kaip daugelis Vakarų vyriausybių, mes atsiskakėme pagal tarptautinę teisę sutikti su trijų Pabaltijo valstybių įjungimu į Tarybų Sąjungą 1940-aisiais, atmesdami jos savavališkai šioms valstybėms primestą suveronumą. Todėl Australija pripažįsta, kad pareiškimas rodo lietuvių tautos troškiną taikiomis ir demokratiškomis priemonėmis pasiekti ekonominę bei politinę nepriklausomybę.

Australijos vyriausybė supranta, kad tik nuturintis pavyzdžio reformų procesas Tarybų Sąjungoje įgalins naujai išrinktą Lietuvos parlamentą patvirtinti tokį Lietuvos pareiškimą. Tarybinė vyriausybė jau parodė įžvalgumą, pripažindama, kaip svarbu užtikrinti Pabaltijo valstybėms didesnę ekonomikos ir kultūros savarankumą, ir šiuo metu svarsto Konstitucijos pakeitimus, nustatančius formalų mechanizmą, įgalinantį sąjungines respublikas atsiskirti. Aš raginu Tarybų Sąjungą pripažinti ir gerbti Lietuvos parlamento pareiškimą ir susilaikyti nuo abiejų pusių interesams priešiškų veiksmų. Tikiuosi, kad abi pusės vengs konfrontacijos ir pereis prie konstruktivių derybų, vedančių Lietuvą į visišką ir gyvybingą ekonominę bei politinę nepriklausomybę".

Toks Australijos užsienio reikalų ministro pareiškimas. Jis pareiškia dabartinės Lietuvos vyriaus-

sybės pripažinimo.

Kovo 13 Lietuvos nepriklausomybės pareiškimą svarstė ir Švedijos užsienio reikalų komitetas. Kaip pranešė Stokholmo radijas, užsienio reikalų ministras Andersonas nurodė, kad šiuo metu Švedija nepripažins Lietuvos nepriklausoma valstybe, nes trūksta vienos iš trijų tam reikalingų sąlygų, būtent - Lietuva neturi valstybinės galios valdyti savo teritoriją ir gyventojus. Pasak Andersono, Lietuva ne tik turi savo teritorijoje užsienio kariuomenės dalinių, bet priklauso nuo Tarybų Sąjungos žaliavų. Taigi reikia išspręsti daug klausimų derybomis su Maskva. Tai gali įvykti ir greitai, bet kaip greitai, ministras Andersonas sakė nežinąs.

Švedijos vienybės partijos vadovas mano, kad praeis savaitės, mėnesiai, kol Švedija pripažins nepriklausomą Lietuvą.

x

"Amerikos balsas" "Lietuvos nepriklausomybės pa-
/kovo 14 - 20.30/ skelbimo atgarsiai Vakarų spau-
doje"

Amerikos laikraščiai vakar pirmuosiuose puslapiuose didžiulėmis antraštėmis ir išsamiais, gautomis nuotraukomis iš Vilniaus iliustruotais straipsniais paskelbė apie Lietuvos nepriklausomybės deklaraciją, Lietuvos reikalams skyrė ir vedamąsias. Prie mikrofono Eglė Jaraitė.

Čikagos "San tains" vakar dienos vedamojame, pavadintame "Lietuvos narsumo portretas", gal iškilmingiau negu kiti dienraščiai konstatuoja: "Lietuva, pasiskelbusi laisva nuo Sovietų Sąjungos, išsitaravo garbingą puslapį istorijoje". Kaip ir kituose laikraščiuose, trumpai primenamas notifikatas Lietuvos inkorporavimas į TSRS, sekandienio

balsavimas už nepriklausomybės atstatymą. Labiau negu kituose leidiniuose pabrėžiama, kad lietuviai parodė ypatingą drąsą, reikalaudami iš Kremliaus kompensacijos už sugriautą ekonomiką ir ideologinę sprespaudą, o taip pat užtikrindami, kad jie nebeturnaus Sovietų kariuomenėje. Vakarai, pasak stambiausio Čikagos dienraščio, turi suprasti, kad Sovietų Sąjunga, iš kurios Lietuva gauna 100 procentų savo suvartojamos naftos, ekonominės blokadės pagalba gali sukelti tikrą chaosą, tačiau jeigu Sovietai sutinka reikalą spręsti diplomatiniais kanalais, Respublika gali turėti vilties tapti laisva visuomene.

Kas beatsitiktų ateityje, baigia vedamąjį "San taims", niekas nebeužtemdys to istorijos momento, kuriame liko užfiksuotas Lietuvos nepalankiamos dvasios atspindys.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/kovo 14 - 19.00/

Skandinavijos spauda taip pat rašė Lietuvos nepriklausomybės klausimu. Prie mikrofono Augustinas Liepa.

Didžiausias Stokholmo ryto dienraštis "Dagens nyheter" pirmame puslapyje didelėmis raidėmis skelbia: "Lietuva palieka Sovietus". Ten rašoma: "Lietuva jau nebėra tarybinė Respublika. Naujasis parlamentas sekmadienį Respubliką paskelbė nepriklausoma valstybe ir išbraukė iš pavadinimo žodžius "tarybinė" ir "socialistinė". Redakcijos straipsnis pradedamas klausimu: "Kaimeyniškas kraštas atsidima savo vietą Šiaurės Europos valstybių rate, jo tauta yra pasirengusi kokiai tai naujovei, be tikro pavyzdžio, o mes ar pasirengę?"

8.

"Dagens nyheter" pažymi, kad daugelis kraštų, kurie niekada nepripažino Lietuvos prijungimo prie Tarybų Sąjungos, gali pasitenkinti seno pripažinimo patvirtinimu. Švedija turi kitaip padaryti. Jai, kaip Sovietams, reikia paskelbti nepriklausomos Lietuvos pripažinimą.

Kitame straipsnyje dienraštis rašo, kad veikniausiai dar ilgai užtruks, ligi Lietuva pasieks tikrą nepriklausomybę, ir niekas nežino, kaip reaguos Kremlius. Tačiau procesas prasidėjo.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 14 - 20.30/

Štai ką apie padėtį Lietuvoje rašo pagrindiniai Danijos laikraščiai. Prie mikrofono Jolanta Raslavičiūtė.

Visi keturi didieji rytmetiniai Danijos laikraščiai vakar savo vedamaisiais reagojo į Lietuvos parlamento nutarimą išstoti iš Tarybų Sąjungos. Visi keturi vieningai sveikina Lietuvą ir ragina Danijos vyriausybę ekonominėmis ir politinėmis priemonėmis Lietuvą paremti. Laikraščiai taip pat sutaria, kad Lietuva yra pirmoji iš respublikų, išstojusi iš Sovietų Sąjungos, ir kad kelias į visišką nepriklausomybę bus sunkus. Darbiečių pakraipos laikraštis vakar dienos straipsnyje, pavadintame "Sveikiname Lietuvą", rašė: "Tai buvo ypatinga diena visiems, laikantiems demokratiją ir tautų apsisprendimo teisę pagrindū visiems kitiems dalykams, kurie derinasi su pastarųjų 6 mėnesių liberalizacijos procesu Rytų Europoje".

Nuosaikiosios kairės laikraštis "Politiken" vakar rašė: "Lietuva laisva, bet ateina sunkios dorybės. Lietuvos laisvai išrinktam parlamentui paskelbus nepriklausomybės atstatymą, panašių eji-

9.

my galima laukti iš kitų dviejų Pabaltijo respublikų. Tačiau nepriklausomybės virsmas čia gi nesustos, nebent Maskva tuoju pat intysį griebtų priemonių užkirsti kelią Sąjungos griūčiai. Nežiūrint formulavimo, Maskvos pyktis - jokia staigmena. Gorbačiovas pagrasino griebtomis ekonominėmis sankcijomis. Tai gali būti taktinis ėjimas, kurio tikslas - sustiprinti Maskvos poziciją derybose Lietuvai atsiskiriant. Tačiau jeigu atsiskiriant nepavyktų, Maskvos grasinimas gali būti daugiau negu tik taktinis ėjimas. Tokiu atveju Lietuvai reikės masiškos ekonominės ir politinės paramos iš Vakarų. Tik viena iš Vakarų šalių arčiausiai Lietuvos - Danija yra specialiai suinteresuota mažai Pabaltijo valstybei padėti visu ekonominiu pajėgumu. Danija Lietuvą pripažino 1921 metais ir niekada nepripažino jos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą, kaip tai padarė kitos valstybės, įskaitant Švediją.

Tuo tarpu konservatorių laikraštis "Berlingske Tidende" straipsnyje, pavadintame "Danija ir Lietuva", pastebi, kad, santykiuojant su supergalybe, visuomet bus reikalo apsvaistyti priešingus interesus. Tačiau retkarčiais reikia užimti esmingą poziciją, nežiūrint, kas dėl jos beisiščiustų. Dabar reikia aiškių ir neabejotinų signalų. Sovietų Sąjunga neturi jokios teisės dominuoti. Laisvai išrinktas Lietuvos parlamentas pareiškė valią neabejotinai ir aiškiai. Danija turėtų atsakyti lygiai taip pat aiškiai. Danijos ambasadoriaus paskyrimas Lietuvai būtų puikus pirmas žingsnis.

Nuo "Berlingske Tidende" neatsilieka ir konservatorių "Nylens posten". Jo straipsnyje, pavadintame "Lietuva laisva", rašoma: "Su laisvai išrinkto Lietuvos parlamento nutarimu praėjusį sekmadienį

10.

pirmoji iš 14-kos nerusų respublikų apleidė Sovietų Sąjungą. O keliu, kuriuo pasuko suvereni Lietuva, netrukus patrauks ir kitos respublikos. Lietuvos laukia nepaprastai sunkios ir svarbios derybos".

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/Kovo 14 - 19.00/

Nemažai kalbama apie Lietuvos nepriklausomybės atgavimo kainą. Bet ką reiškia nepriklausomybės ekonomikos kaina? Apie tai praneša Saulius Kondrotas.

Šiomis dienomis Lietuvos Respublika švenčia savo ryžtą tieriai pareikšti Maskvai ir pasauliui apie savo nepriklausomybę. Tačiau kai nacionalistinė euforija kiek nuslūgs, lietuviai pamatys, koks niūrus ir skausmingas yra šis ryšių nutraukimas, - pradeda savo straipsnį K.Pilas laikraštyje "Tautinė šl tams". Dėl tarybinio planavimo keistumų net atkampiausios ekonominės imperijos dalys tapo tvirtai integruotos į sistemą. Tačiau net ir atmetus ekonominius ryšius, Lietuvai teks įveikti masyvią ir daugeliu atveju slaptą TSRS gynybos sistemą, išspręsti emigruojančių darbininkų bei Lietuvos pakraščiuose gyvenančių tautinių mažumų problemas. Nors nepriklausomybė karštai svarstoma jau pusantroje metų, faktiškai beveik nebuvo šnekama, kaip konkrečiai reiktų nutraukti ryšius su Tarybų Sąjunga, sako Pilas. Beveik visos diskusijos buvo propagandinės. Maskva minėjo iškiliančius sunkumus, Lietuva - atsiversiančias galimybes. Gorbačiovo reikalavimas sumokėti išeinant 21 milijardą rublių Pilui atrodo irgi pernelyg supaprastintas sprendimas, neįvertinantis viso padėties sudėtingumo. Į Gorbačiovo pateiktą laisvės sąskaitą įeina 17 milijardų TSRS

indėlis į Lietuvos pramonę, taip pat 14 milijardų skola už produkciją, kuri, Lietuvai atsiskyrus, Tarybų Sąjungos jau nebepasieks.

Tačiau Pilui tie apskaičiavimai atrodo labai abejotini tokioje tamprioje ir persipynusioje sistemoje. Pilas sako, kad visos tarybinės įmonės yra valdžios įmonės ir visi indėliai į jas yra iš valdžios biudžeto. Bet iš kur tas biudžetas, iš kur centras gauna pinigus, jeigu ne iš tų savo įmonių, išskleidytų po visą Tarybų Sąjungą, taip pat ir po Lietuvą? Atrodo, kad net ir patys lietuviai yra patikėję šia mistiško biudžeto pasaka. Užuoat leidę tarybinėms įmonėms veikti nepriklausomoje Lietuvoje kaip savarankiškiems verslams, jie kalba apie tų įmonių nacionalizavimą.

Gorbačiovo pateikta sąskaita dar nepaskutinė iš galimų. Savaitgalį TSRS Plano komiteto pirmininkas Masliukovas paskelbė kiek realesnius skaičius, nors Masliukovas, anot Pilo, irgi priklauso kompensacijos reikalaujams, o ne dorybų šalininkams. Masliukovas sako, kad Lietuva iki 1940 metų buvo agrarinė šalis, ir tik TSRS indėliai pavertė ją pramonės Respublika. Pagal labai abejotinę tarybinę statistiką, pramonės produkcija Lietuvoje per 50 metų išaugo 84 kartus. Masliukovas mano, kad lietuviai turėtų atiduoti Maskvai apie 5,5 milijardo rublių kompensaciją. Masliukovas taip pat užsiminė, kad Lietuva, tapusi nepriklausoma, galėtų nusipirkti TSRS priklausančias įmones arba jas išnuomoti, kitaip TSRS išmontuos jas ir pasistatys kitur. Masliukovas numato, kad tarybinės gamyklos turėtų veikti Lietuvoje sutarčių pagrindu arba dalijant pagamintą produkciją. Norėdamas parodyti, koks sudėtingas yra įmonių pavaldumo klausimas,

Masliukovas paminėjo "Elfos" elektronikos gamyklą Vilniuje. Ta gamykla tiekia savo produkciją beveik 600 TSRS gamyklų, o 520 tarybinių įmonių yra "Elfos" tiekėjos. Vien šiame penkmetyje centras įveda į gamyklą per 12 milijonų rublių vietine valiuta ir apie 9 milijonus rublių užsienio valiuta. Masliukovas taip pat užsiminė apie 24 gamyklas, priklausančias Gynybos ministerijai, ir pasakė, kad Tarybų Sąjunga turėtų būti pasiruošusi tų gamyklų atsisakyti.

Tarybinių kareivių ir jūrininkų skaičius Lietuvoje yra laikomas paslaptimi, rašo Pilas. Kol kas lietuviai pernelyg griežtai nereikalauja, kad Tarybų Sąjunga išvestų savo kariuomenę tučtuojau. Jie netgi sutinka, kad Tarybų Sąjunga turėtų Lietuvoje savo kariuomenės bazes, kad tik tai paspartintų nepriklausomybės atgavimą. Lietuvos sienos irgi yra rimta problema, kurią dar reikia išspręsti, mano Pilas. Jeigu lietuviai, kaip tvirtina, nori susigrąžinti savo prieškarinį statusą, tai tenka prisiminti, kad Vilniaus kraštas anuo metu priklausė Lenkijai, o kai kurios kitos dabartinės Lietuvos dalys - Baltarusijai. Klausimas, ar tų teritorijų gyventojai nori priklausyti nepriklausomai Lietuvai, ar likti Tarybų Sąjungoje, kol kas neaiškus.

Pats faktas, kad Maskva staiga paskelbė apie šią duomenų apie ekonominius Lietuvos ryšius su Tarybų Sąjunga, Pilo nuomone, rodo tiek slinkti prielaidų, tiek ir imperijos norą užgniaušti atsiskyrimo bandymus dargi užuomazgoje.

Vienoje leidžiamas dienraštis "Di Presse" nurodo kai kuriuos Lietuvai gresiančius sunkumus. Korespondentė Irena Miler aiškina, jog Lietuva tenkina tik 3 procentus savo energetikos poreikių iš savųjų gamtos turtų išteklių ir perka naftą iš Maskvos už mažiau nei trečdaliį pasaulinės jos kainos. Maskva savo ruožtu daug į Pabaltijį investavusi, ten įrengė monopolius, gaminančius tam tikras prekes visos Sąjungos poreikiams tenkinti, pavyzdžiui, detales televizoriams bei traktoriams, buitinius elektros skaitiklius, bet ir degtukus. Tad už atsisakymą Maskva gali iš Lietuvos daug pareikalauti.

Žurnalistė Miler taip pat užsimena ir kebluosius teritorijos klausimus. Vienas, kaip žinia, dėl Klaipėdos, kurios sugrąžinimo Tarybų Sąjungai pareikalavo Gorbačiovas. Kitas – dėl jau dabar rusų valdomos Karaliaučiaus zonos, kuri, Lietuvai tapus nepriklausoma, bus nuo Tarybų Sąjungos visiškai atskirta.

Šiaip jau straipsnyje jaučiama Lietuvai didelė simpatija, trumpai nupasakojama visa didinga, viduramžiuose prasidėjusi Lietuvos istorija.

Kitas austrų dienraščio "Di Presse" bendradarbis Bišofas abejoja, ar į nepriklausomą Lietuvą iš karto suplauks daug Vakarų investicijų. Yra ir kitų galimų pajamų šaltinių, pavyzdžiui, Vakarose gyvenančių lietuvių išeivių parama, taip pat beužsimezgančių tarptautinių firmų veikla. Tik iš jų vargu ar susidarys pakankamas ekonominis pagrindas nepriklausomam gyvenimui. Korespondentas teigia, kad, net ir nereikalaudama vadinamų kompensacijų, Maskva turi priemonių paveikti Lietuvos ekonomikos būklę, jos komercinių santykių su Vakarais perspektyvą. Be to, pastaruoju atžvilgiu Lietuva patirs daug konkurencijos iš visų kitų

neseniai komunizmo atsisakiusių Rytų bei Vidurio ir Rytų Europos valstybių.

Tas pats laikraštis savo bendradarbio Unterbergio straipsnyje paaiškina, kodėl Australija kol kas negali pripažinti nepriklausomos Lietuvos Respublikos. Pirmiausia ji pripažįsta visą Tarybų Sąjungos valdomą teritoriją kaip teisėtai jai, Tarybų Sąjungai, ir priklausančią. Antra, Tarybų Sąjunga yra viena iš valstybių, pasirašiusių moderniosios Austrijos Respublikos sukūrimo sutartį. Todėl Austrija tik tada galėtų pripažinti Lietuvą, kai tą jau bus padariusi Tarybų Sąjunga. Be to, pagal klasiškąją tarptautinę teisę, vadovaujasi ir Austrijos užsienio reikalų ministerija, valstybė egzistuojanti tik tada, kai ji turi gyventojus, teritoriją ir pakankamai valdžios. Tad, kol Lietuvos teritorijoje dalis valdžios dar tebebus Maskvos rankose, pavyzdžiui, sienų kontrolė, tol Lietuvos valstybė, pagal šią teoriją, teisiškai dar neegzistuoja, nors ją, tą valstybę, ir pripažintų tos teritorijos gyventojai. Tokios pažiūros laikosi Austrijos vyriausybė.

Vienas tragikomiškiausių straipsnių - Berlyno dienraštyje "Tages caitung". Tai reportažas iš Leipzigo vykstančios mugės, kur didžiuliame TSRS paviljone prisiglaudusios ir Lietuvos parodos. Anot eksperto bendrovės "Litimpeks" direktoriaus Vito Kadzio, kitais metais lietuvių mugėje nebebus, kadangi jie iki šiol už vietos nuomą mokėdavo rubliais TSRS paviljono vadovybei, kuri paskui atsilygindavo Leipzigiui. Bet kitais metais jau reikėtų patiems atsilyginti valiuta, kurios lietuviai neturi. Kadzys pasiskundė, jog didiosioms Lietuvos eksportininkams vis dar diriguoja Maskva, ten da-

15.

remi sprendimai, "Litimpekso" neatsiklausus. Pernai jų firma eksportavo 31 milijono dolerio vertės prekių. Kadzys mielai norėtų, kad jo firma porimtų naftos chemijos gaminių eksportą, kurio metinė vertė siekia 200 milijonų dolerių, tačiau kol kas beveik visa jo pelną pasiima Maskva.

Ką nepriklausoma Lietuva galėtų pasiūlyti pasauliui? - paklausė Berlyno dienraščio korespondentas. Anot Kadzio, galimybės parduoti žemės ūkio šaliavos bei pusfabrikačius esančios geros, kadangi čia priėjimą prie rinkos nulemia tik pasiūlos kainos, kurias Lietuva galėtų nustatyti gana žemas. Prie produktų, kurių pardavimas užsieniui Lietuvai galėtų sektis, priskirtini ir kazeinas, pieno milteliniai, mėsos gaminiai. Galop Lietuvoje jau dabar veikia kelios firmos, kurios už žemą kainą tik sumontuoja aparatūrą iš Vakaruose pagamintų dalių ir gatavus montažus vėl išveža į Vakarus. Čia "Litimpekso" vadovas leptelėjęs, jog šia prasme perspektyviausia sritis Lietuvai būtų... atsuktuvų fabrikai, iš ko korespondentas, gardžiai nusijuokęs, ir nulipdė savo straipsniui tokią antraštę: "Atsuktuvų gamyklos - Lietuvos ateitis".

x

Ispanų spaudą apžvelgia Kęstutis Jokubynas.

Ispanijos spauda iki šiol mažai terašydavo apie Lietuvą. Paminėdavo ją tikrai straipsniuose apie Tarybų Sąjungą. Tačiau po Lietuvos AT pareiškimo Lietuva atsidūrė pirmuosiuose ir Ispanijos laikraščių puslapiuose. Barselonos dienraštis "La Guardia" stambiais raidėmis išrašė: "Lietuva sako sudio Tarybų Sąjungai", su nuotraukomis iš demonstracijos Vilniuje ir Sąjūdžio pirmininko Landsbergio portretu. Vyriausias laikraščio redaktorius antrame puslapyje dar parašė atskirą straipsnį "Lietuvos

varžybos". Primines 1918 metų Nepriklausomybės deklaraciją, jis pažymi, kad lietuviai gali remtis ir TSRS Konstitucija, suteikiančia teisę atsisukti, nors iki šiol niekas ja nepasinaudojo. Lietuvos sprendimas turės įtakos kitoms Pabaltijo šalims ir daugeliui tarybinių respublikų, rašo redaktorius ir klausia, ką darys Gorbačiovas. Jis, atrodo, atmeta karinį įsikišimą, bet ketina imtis ekonominio spaudimo. Jei Maskva pradės smaugti ekonomiškai, vyriausybei Vilniuje bus sunku, nes Vakarai rimčiau nepadės, pavyzdžiui, Bušas, todėl, kad nenori pabloginti Gorbačiovo padėties, o Kolis nori užsitikrinti paramą Vokietijos suvienijimo reikalui. Skandinavai gi tobekankina istoriška Rusijos baimė. Jei Gorbačioviui pavyktų ekonomiškai užsmaugti Lietuvą, ji gal nevirstų pavyzdžiu kitoms 14 respublikų. Tai vienintelis būdas išvengti paskutiniosios kolonijinės imperijos galo pradžios.

Ketvirtas šio laikraščio puslapis taip pat skirtas Lietuvai. Korespondentas Rafaelis Kočas savo straipsnyje pateikia nuotrauką, kurioje jaunos lietuvaitės laiko plakatą "LTSR" su užbrauktomis raidėmis T ir S. Apžvelgęs Lietuvos pasiūkimus, Kočas pažymi, jog paskelbti nepriklausomybę ir tapti nepriklausoma – skirtingi dalykai, ir primena, kad Maskva jau prabilo apie 21 milijardą rublių, kuriuos Lietuva, esą, turėtų sugrąžinti. Straipsnio pabaigoje korespondentas nurodo, jog iš pagal Molotovo-Ribentropo paktą užimtų trijų Pabaltijo respublikų tik lietuviai sugobėjo užsitikrinti savo krašte nepriklausomybės šalininkų daugumą. Toji vienybė aiškiai ir teisėtai patvirtinta kovo 11-osios pareiškimu. Tačiau nepriklausomybė priklauso ne tik nuo teisės ir istorijos požiūrio, bet ir nuo daugelio

kitų dalybų, kuriuos Maskva dar griežtai iškelia ir
kurių iki šio Lietuvos valdžia sugebėjo taip pergalingai
nepaisyti, rašo Rafaelis Kočas.

Z

Atsp. 26 egz.

Išsiųsta asmeniškai

B - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

Radio biuletenis

1990-03-15

"Amerikos balsas"Žinios

/kovo 16 - 6.15/

Sovietų Sąjungos prezidentas Michailas Gorbačiovas pareiškė, kad Maskva traktuoja Lietuvą su pagarba ir kantrybe, tačiau jis vis dėlto vadovavo TSRS liaudies deputatų suvažiavimo akcijai, atmetant Lietuvos nepriklausomybės deklaraciją. Vakar Maskvoje liaudies deputatų suvažiavimas paskelbė Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos suverenumo atstatymą negaliojančiu. Deputatų priimtoje rezoliucijoje nurodoma, kad veiksmai yra nelegalūs, kol liaudies deputatų suvažiavimas nepriims naujų įstatymų dėl atsisiskyrimo nuo Sovietų Sąjungos proceso.

Gorbačiovas pareiškė, kad Ministrų Tarybos Pirmininko Nikolajaus Ryžkovo vadovaujama vyriausybė komisija ištirs visą Pabaltijo nepriklausomybės klausimą. Manoma, kad komisija susitiks su Lietuvos ir Estijos oficialiais asmenimis, kurie tikiai derybų dėl Sovietų kariuomenės išvedimo iš jų teritorijos ir kitais klausimais.

Vilniuje Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis kritikavo Michailui Gorbačiovui suteiktus naujus įgaliojimus, juos apibūdindamas kaip iš principo nepageidautinus. Pasak Landsbergio, lietuviai nemano, kad Gorbačiovui duota valdžia bus panaudota jėga sustabdyti lietuvų akciją, kaip neramumus Gruzijoje ir Azerbaidžane. Lietuvos Respublikos vadovas taip pat pažymėjo, kad neišgami Sovietų pareiškimai dėl Lietuvos yra taktikos reikalus, siekiant klausimo sprendimą užvilkinėti, o ne bandymas komplikuoti padėtį. Vytautas Landsbergis nurodė, jog lietuviai yra pasiruošę Sovietų ekonominei blokadai, jeigu tokia nepriklausomybės kaina.

"Laisvosios Europos"radijas/kovo 15 - 19.00/

Lietuvos AT pirmininkas Vytautas Landsbergis per interviu Lenkijos "Solidarumo" laikraščiui "Gazeta wyborcze" pareiškė, kad, siekdama nepriklausomybės, Lietuva pasirengusi kęsti ir Maskvos ekonominę blokadą. Pasak Landsbergio, Lietuva gali dabar pati pasigaminti apie trečdalį reikalingos elektros energijos. Be to, parumą Lietuvai pažadėjo Skandinavijos šalys. Respublika turinti atominę elektrinę ir kiek naftos, sakė Landsbergis. Jis taip pat teigė, kad milicija esanti ištikima Lietuvai, saugumo aparatas iš dalies jau priklauso nuo piliečių, ir kariuomenė klausanti vyriausybės nurodymų.

Širyty per Vilniaus radiją Lietuvos AT pirmininkas pareiškė nuomonę, kad artimiausiu laiku Maskva pakeis savo požiūrį į Lietuvos nepriklausomybę, nes Kremliaus vadovo mąstysenoje jau įvykęs psichologinis lūžis. Tarybų Sąjunga dabar tik veda delsimą taktiką.

x

"Amerikos balsas"/kovo 16 - 16.15/

Michailas Gorbačiovas, prisaiškintas Sovietų Sąjungos prezidentu, pažadėjo sustiprinti ekonominės reformas ir toliau imtis priemonių išlaikyti vieningą kraštą. Gorbačiovas pasitraukė iš TSRS Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko posto ir tam postui paskyrė Anatolijų Lukjanovą.

Prezidentas Bušas ir kiti pasaulio vadovai pasveikino Michailą Gorbačiovą, jam tapus pirmuoju Sovietų Sąjungos prezidentu su plačiais įgaliojimais. Susitikime su žurnalistais Baltuosiuose rūmuose prezidentas Bušas nurodė, kad Sovietų vadovo ypatingi įgaliojimai nesudaro grės-

4.

mės, ir išreiškė viltį, kad Gorbačiovo ekonominės ir politinės reformos bus veiksmingos, pastebėdamas, kad jos prisidėjo prie taikingų permainų Rytu Europoje.

Paklaustas, kokiomis aplinkybėmis JAV pradės ir kada pradės nepriklausomos Lietuvos ar kurios kitos Sovietų respublikos pripažinimo procesą, prezidentas atsakė: "Visų pirma, mes niekada nepripažinome Baltijos valstybių - Lietuvos, Estijos ir Latvijos - inkorporavimo į Sovietų Sąjungą." Toliau prezidentas Bušas nurodė, kad pripažinimas turi remtis tikros šalies kontrolės standartu, šiuo atveju - teritorijos kontrolės standartu. Anot prezidento, "visą laiką skatindama apsisprendimą ir nenorėdama pripažinti Lietuvos inkorporavimo, dabar geriausia, ką Amerika gali padaryti, tai ir toliau skatinti taikingą evoliuciją." Jis nurodė, kad Lietuva aiškiai apsisprendė, ir pastebėjo, kad Sovietų vadovai, nuo Dugačiovo iki Gorbačiovo, yra verti pagyrimo už tai, kad pasakė - mes nenaudosime jėgos. Labai svarbu Baltijos žmonėms, kad evoliucija būtų teisėta, baigė prezidentas Bušas. JAV vadovas taipgi pasakė, kad jis yra labai patenkintas, kaip įvykiai vystosi Lietuvoje. "Mes atidžiai juos stebime. Mes skatinsime pagrindinius apsisprendimo principus ir taikių permainų sąvoką", - pareiškė prezidentas Bušas.

x

/kovo 15 - 18.30/

Šiandien gauta žinia apie Kanados vyriausybės reakciją į Lietuvos Respublikos AT nutarimą atstatyti Lietuvos valstybingumą. Kanados užsienio reikalų ministras Klarkas pareiškė: "Kanada pritaria ramiam ir vaisingiems pasitarimams tarp Lietuvos ir TSRS, vedantiems į šios Baltijos respublikos nepriklausomybę. Mes nesiekiamo to proceso greitinti, tačiau yr

5.

svarbu, kad visos pusės suprastų Kanados poziciją. Kanada remia Lietuvos politinę bei realią nepriklausomybę."

Klarkas pastebėjo, jog yra baimė, kad Pabaltijo nepriklausomybės judėjimai gali iššaukti panašius greitus ėjimus kitose sovietinėse respublikose. Tačiau ministras pabrėžė, jo žodžiais tariant, labai unikalią Pabaltijo valstybių istoriją Sovietų imperijos sudėtyje. Jis pareiškė: "Yra svarbu pripažinti, kad Lietuvos ir jos kaimynų įjungimas į TSRS buvo labai ypatingas ir kad veiksmai Lietuvos atžvilgiu nebūtinai reiškia precedentą kitais atvejais."

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/kovo 15 - 19.00/

Lietuvos laisvės lyga, kuri iki šiol garsėjo priešišku, nuolat kritiškai vertino daugelį Sąjūdžio ir ypač LKP veiksmų, dabar pareiškė vieningai remiantį naująją Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą ir visiškai ją pasitikinti. Tą LLL išdėsto kreipimesi į lietuvių tautą. Telefonu gautą LLL kreipimąsi skaito Kęstutis Jokubynas:

"LLL, žiaurios brežnevinės okupacijos metu susikūrusi politinė organizacija, be išlygų remia Lietuvos Respublikos AT pastangas atkurti realią Lietuvos valstybės nepriklausomybę. LLL reiškia visišką pasitikėjimą Lietuvos Respublikos AT pirmininkui Vytautui Landsbergiui.

LLL apgailestauja, kad stalinizmui pavyko sulaužyti kai kurios gyventojų dalies politinį stuburą. Tiesa, todėl į Lietuvos aukščiausiąją juridinę instanciją pateko keletas politinės reakcijos atstovų. LLL taip pat apgailestauja, kad deputatas Algirdas Brazauskas at-

siskė garbingo Lietuvos Respublikos AT pirmininko pasiūlymo ir prieš savo valią tapo reakcingu Lietuvos politinių jėgų vėliava.

LLL giliai įsitikinusi, kad Lietuvos Respublikos AT, pašaukta vykdyti lietuvių ir kitų Lietuvoje gyvenančių tautų valią, nesudarys su jėgomis, 50 metų talkininkavusiomis okupantui fiziškai ir dvasiškai žudant lietuvių tautą, jokių kompromisinių politinių susitarimų.

Lietuvos laisvės lyga. 1990 metai, kovo 14 diena.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 15 - 18.30/

Rusiškai kalbantys Estijos gyventojai surengė mitingą Taline, reikalaudami nutraukti bandymus Estiją atskirti nuo TSRS. Pasak Sovietų masinės informacijos priemonių pranešimų, demonstrantai išreiškė susirūpinimą savo ateitimi. Jie taip pat ragino Estijos vyriausybę sustabdyti vietinių organizacijų konfrontacinę veiklą centro atžvilgiu.

Stokholmo radijas praneša, kad demonstracijoje dalyvavo apie 50.000 žmonių. Maskvos radijas skelbia, kad mažesnės manifestacijos įvyko kituose Estijos miestuose.

Pagrindinių demonstracijų Taline organizatorius - vasario mėnesį įsteigtas Sovietų valdžiai ir pilietinėms teisėms ginti komitetas. Pranešama, kad demonstrantai skandavo šūkius, reikalaujančius Estiją palikti TSRS sudėtyje.

Vatikano radijas
/kovo 15 - 20.00/

Apaštaly sostas ir Sovietų Sąjunga nusprendė pasikeisti oficialiais atstovais. Tai pranešama šiandien, ketvirtadienį paskelbtame tokio turinio komunikate: "Šventasis tėvas Jonas Paulius II ir GERS AT Pirmininkas Michailas Gorbačiovas per susitikimą Vatikane 1989 metais gruodžio 1 dieną buvo sutarę suteikti oficialų pobūdį kontaktams tarp Apaštaly sosto ir Sovietų Sąjungos, kad palengvintų nuolatinį dialogą abiem pusėms rūpimais klausimais ir patarnautų naudingam bendradarbiavimui tarptautiniu mastu. Tuo tikslu Apaštaly sostas ir sovietinė vyriausybė nutarė pasikeisti oficialiais atstovais. Jais bus asmeninio rango apaštalinis nuncijus ir nepaprastas ambasadorius. Šventasis tėvas šiom pareigom paskyrė apaštalinį nuncijų ypatingiems reikams arkivyskupą Kuolasono."

Kaip pastebi Vatikano radijo dienraštis, pasikeitimas oficialiais atstovais tarp Apaštaly sosto ir Sovietų Sąjungos yra pirmasis žingsnis į santykių normalizavimą tarp abiejų šalių. Paskutinis Rusijos diplomatinis atstovas Vatikane, turėjęs igaliotojo ministro rangą, buvo paskirtas vadinamos parlamentinės vyriausybės 1917 metais, po caro Nikolajaus II atsisakymo nuo sosto. Įvykus Spalio revoliucijai, Apaštaly sostas neatšaukė parlamentinės vyriausybės pripažinimo. Jos diplomatinis atstovas Vatikane buvo įrašytas į popiežiškąjį žinyną "Anuario pontificio" ligi 1922 metų. Po to Vatikanas niekad neužmezgė diplomatinių ryšių su Sovietų Sąjunga.

"Amerikos balsas"
/kovo 15 - 18.30/

"Pasikalbėjimas su Lietuvos
Respublikos Aukščiausiosios
Tarybos pirmininku
V. Landsbergiu"

Vakar vakare mūsų specialus korespondentas Romas Sakadolskis prie mikrofono pakvietė Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos pirmininką Vytautą Landsbergį. Kviečiame pasiklausyti jų pokalbio.

- Pone Landsbergi, pirmas klausimas toks: Michailas Gorbačiovas išrinktas Sovietų Sąjungos prezidentu. Kaip jūs vertinate šį žingsnį, kuris juk nebuvo netikėtas. Kai dar nebuvote Lietuvos vadovu, jūs neigiamai vertinote politinių galių sutelkimą viename asmenyje, o dabar?

Landsbergis:

- Politinių galių sutelkimas viename asmenyje tokioje situacijoje, kokia yra Tarybų Sąjungoje, būdamas iš principo nepageidautinas, gali pasitarnaut kokiems nors daliniams ir teigiamiems sprendimams. Mūsų atžvilgiu gali būti visaip. Mes turėjom rūpintis dėl to, kad vieno asmens rankose bus galia, kuri gali būti panaudota prieš žmonių laisvės siekį. Bet mes turime pagrindo tikėti ir tuo, kad ta galia Michailo Gorbačiovo rankose nebus panaudota tokiais būdais, kaip ji buvo panaudota Tbilisyje arba Baku. Michailas Gorbačiovas yra keliomis skirtingomis replikomis pasisakęs apie Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą. Užsienis komentuoja ir jo sutikiną vesti derybas, kurių išveigiai kai kuriose replikose, ir jo pasisakymą, kad derybos vedamos tikrai su valstybėmis, o Lietuvos, Latvijos ir Estijos jis nelaikys, matyt, valstybėmis. Tačiau Lietuvos padėtis jau yra kitokia, negu Latvijos ir Estijos. Jeigu teisinga žinia, pasiekusi mane telefonu, kad gali būti pasiūlymas vesti derybas, ar bent aptarinėti Pabaltijo klausimą kartu, tai, matyt, reikės dar gerai išsiaiškinti, ar Michailas Gorbačiovas,

kaip Tarybų Sąjungos vadovas, ketina kalbėtis su Tarybų Sąjungos respublikomis, ar su valstybėmis, iš kurių viena jau paskelbė atstatanti savo nepriklausomybę, o kitos dar to nepadarė, nors teisiškai yra toje pačioje padėtyje, kurioje mes buvom dar prieš keletą dienų.

- Ar tai būtų Lietuvos vyriausybės sąlyga, kad šiose derybose Lietuvos atstovai dalyvautų kaip svietimos valstybės atstovai?

Landsbergis:

- Man regis, kad kitaip negali būti. Mes turime vykti į Maskvą, jeigu kol kas nėra kitų pasiūlymų arba kitų sutartų vietų, kaip Lietuvos valstybės atstovai. Aš pasakiau žodį "mes". Tai nebūtinai reiškia, kad aš asmeniškai vyksiu jau toje pirmoje deryboje, bet mes, kaip Lietuvos valstybės žmonės ir jos įgalioti. Ar tai bus priimtina, ar bus rastas koks nors kompromisas, kaip tai būna pasaulyje, kai besitariančioji pusė pati save apibrėžia vienu būdu, o kita besitariančioji pusė traktuoja savo partnerį kiek tiek skirtingai, matyt, bus taip pat kokių nors tarpinių derinimų tema. Tas pats ir su latviais, ir su estais. Ten labai greit turi įvykt rinkimai. Ar tokių derybų pradžia, Baltijos šalių klausimo svarstymo pradžia Maskvoje būtų pageidautina prieš rinkimus Latvijoje ir Estijoje, ar po to, kai politinė padėtis paaiškės, taip, kaip ji pas mus paaiškėjo jau kitą dieną po pirmojo rinkimų rato, - irgi teks, matyt, su jais pasitarti. Ten gali nebūt tokia aiški politinė padėtis, ypač dar tik po pirmo rinkimų rato.

- Jūs laikote, kad derybos su Maskva, be abejoj, svarbios. Bet ar jos būtinai turi įvykti neatidėliojamai, žodžiu, ar čia yra skubus reikalas Lietuvai?

Landsbergis:

- Jeigu derybos prasidėtų greitai, tai būtų naudingai. Būtų didesnė garantija, kad neįvyks kokių netaki-

tų provokacijų. Arba, jeigu jos įvyktų, tai mes galėtumėm būti daugiau įsitikinę, kad jos nėra inspi-ruojamos tos pusės, kuri jau pradėjo derybas, o kad tai yra dar kitų jėgų darbas, tų jėgų, kurios norėtų pakenkti deryboms.

- Pasaulio valstybės, Užsienio reikalų ministerijos, valstybių atstovai labai įvairiai traktuoja Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, arba paskelbimą. Tačiau daugmaž, kiek man teko pastebėti, teigiamai. Kai ir JTO vertinate Vašingtono laikyseną, lig šiol paskelbtus pareiškimus iš valstybės departamento, iš Baltųjų rūmų, kurių yra buvę jau keli?

Landsbergis:

- Baltųjų rūmų pirmi atsiliepimai buvo teikiantys nemažų vilčių, kad mes gausime didelį pritarimą ir po-
litinę paramą. Tačiau prezidento Bušo atsakymas į klausimus spaudos konferencijoje Baltuosiuose rūmuose nepalieka tokio aiškumo. Ten kalbama apie tai, ar Amerika laiko Bal-
tijos valstybes pavergtomis, ir jeigu aš turiu tikslų atsakymo tekstą, prezidentas pradėjo nuo neigiančio žodžio. Gal tai ir teisinga Liet-
vos atžvilgiu. Lietuva jau nėra pavergta tauta, kuri nebūtų pasakiusi, jog ji laisva tauta. Tačiau klausimas buvo daugiskaitoje. Teisingai formuluojamas pre-
zidento atsakyme yra uždavinyis išspręsti klausimą tarp lietuvių ir Sovietų, aiškiai skiriant dvi puses, kurios turi tarpusavio problemą. Tai yra taip, kaip mes supa-
tame situaciją, tai yra dviejų valstybių santykių problemą. Mes norime, kad tie santykiai būtų normali-
zuoti. Jų, normalių santykių, sugriovimas prieš 50 metų per ilgai užtruko.

- Ar jūs, tačiau, nuvylė tai, kas buvo pasakyta Lietuvos adresu Vašingtone?

Landsbergis:

- Prisimenant, su kokiu nusiteikimu mes artėjome į šitą dieną, aš negalėčiau pasakyti, kad mus labai nu-
vylė. Todėl, kad mes visą laiką matome ir jautėme tam

tikrą atsargią JAV poziciją, įtakotą, gali būt, Sovietų politinio poveikio. Mes matėme, kad pasaulyje skleidžiamas tam tikras mitas apie Michailo Gorbačiovo išgainingą visam pasauliui vaidmenį, kuriam gali būti paauskoti mažesni teisingumo interesai. Mes niekada nemanėm, kad teisingumą galima aukoti. Ne tik todėl, kad tai liečia mus. Bet tas mitas, nutaikytas į tam tikrą politinį pragmatizmą, galėjo turėt poveikio. Ir mes žinojom, kad yra valstybių, ypač arti prie Tarybų Sąjungos, kurios net neturi visai nepriklausomos užsienio politikos. Tokių atspalvių gali būti ir toliau esančiose šalyse. Labai aiškia poziciją parodė labai toli esanti šalis Australija. Ji ją parodė iš karto. Mes esame dėkingi už tai. Ir po poros dienų panašią poziciją pareiškė taip pat Kanados parlamentarai.

- Tai ši pozicija, glaustai apibūdinant, tai yra pareiškimas, jog pripažįstama Deklaracija ir raginama sėsti prie derybų stalo, kurių metu Lietuva galėtų realizuoti, pasiekti savo faktišką nepriklausomybę. Tiksliai aš apibūdinau?

Landsbergis:

- Taip, ir, ko gero, net dar truputėli tiksliau, nes kalbama apie derybas tarp dviejų šalių, kaip apie visai būtiną ir laukiamą procesą, kurių metu ne tik tai galėtų, bet ir turėtų būti pasiekta visiška Lietuvos nepriklausomybė. Kitaip tariant, rezultatas tų derybų jau yra implikuojamas tame požiūryje. Tai nėra derybos, kurios būtų siūlomos, nenumatant jų baigsmės.

- Šiuo metu Vašingtone yra Lietuvos atstovas Vašingtone ir prie Šventojo sosto ponas Statys Lozoraitis. Kokie šiandien santykiai su Lietuvos atstovu ir Lietuvos atstovybe Vašingtone, ir apskritai, jūsų nuomone, koks yra Lietuvos diplomatinio bei konsularinio korpuso statusas, paskelbus Lietuvos nepriklausomybės atstatymą?

Landsbergis:

- Mūsų santykiai yra geri. Mes turėjome įvairių ir asmeninių kontaktų, ir pasikeičiamo nuomonėmis bei informacija, ypač su ponu Stasiu Lozoraičiu. Koks dabar galėtų būti taip staiga naujas jo, kaip Lietuvos atstovo prie Šventojo sosto ir Vašingtono, statusas, reikėtų šiek tiek labiau pamąstyti. Galbūt reikėtų net su juo pasitarti. Be abejo, ta akimirka, kai pasaulio valstybės - ar tai būtų Vatikanas, ar tai būtų JAV - pripažins ne tik Lietuvos politinį, teisinį egzistavimą kaip valstybės, bet ir pripažins de facto Lietuvos vyriausybę, ponas Stasys Lozoraitis galėtų ir turėtų tapti įgaliotu Lietuvos Respublikos atstovu, ne tos, kurios veikimas buvo sustabdytas agresijos aktu 1940 metais ir kuri tik tęsia savo politinį egzistavimą Lietuvos diplomatijos pavidalu užsienio kraštuose, bet ir vėl atstatytos ir pratęstos Lietuvos Respublikos atžvilgiu, nes tai būtų pripažinta ta pati Lietuvos Respublika, kurios atstovas ir yra ponas Stasys Lozoraitis.

Antrą dalį interviu su Lietuvos Respublikos AT pirmininku Vytsutu Landsbergiu girdėsite ryt vakare.

x

"Laisvosios Europos"

"S.Lozoraičio pastabos"radijas

/kovo 15 - 19.00/

Lietuvos atstovas Vašingtone Stasys Lozoraitis ne-
loniai sutiko pakomentuoti šiandieninę padėtį:

- Visame pasaulyje Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos
aktas dėl suverenumo vykdymo atstatymo mūsų krašte
buvo sutiktas su nepaprastu palankumu. Lietuvos var-
das linksniojamas spaudoje, televizijoje. Turbūt nėra
žmogaus, kuris dabar nežinotų, kur toji Lietuva, ir
nesektų jos sunkaus kelio į nepriklausomybę.

Pirmoji Gorbačiovo reakcija nebuvo protinga. Daug geriau kalbėjo Maskvos užsienio reikalų ministerijos atstovas Gerasimovas. Paklaustas, kaip Sovietų valdžiai žiūri į Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, jis su šypsena atsakė - "Mes sudarėm tam reikalui tirt komisiiją" ir pažymėjo, jog Lietuva - tai tik vienas procentas Sovietų teritorijos ir gyventojų. Suprask, jei ji pasitrauks iš Sovietų Sąjungos, tai nebus didelis nuostolis. Ir pagaliau Gerasimovas į klausimą, ar tokia Lietuvos elgesys negalės paveikti kitų Sovietijos tautų, atsakė: "Matote, Armėnija yra su mumis labai ilgai, o Baltijos valstybės - tikrai 40 metų."

Jo pasakymai sudarė bendrą išpūdį, kad su Lietuvos Estijos ir Latvijos išėjimu iš Sovietų Sąjungos lyg faktinai jau būtų apsispręsta. Tikėkimės. Sovietų Sąjungos ekonominė padėtis yra taip pablogėjusi, kad privačios bendrovės ar pavieniai asmenys nebenori toje šalyje daryti investicijų. Rizika yra per didelė. Taigi Maskva gali gauti didesnių kreditų tikrai iš valstybių, o tokių fondų ji negaus, jei jos politika neturės radikaliai pasikeitusi ir ji aiškiai neperodys, kad perstatavarkymas tikrai eina demokratijos keliu. Jėgos arba ekonominių sankcijų pavertojimas prieš Lietuvą sudarytų tokį išpūdį, kad pasaulio opinija, matydama milžiniškus smurtą prieš mažesnę šalį, būtų giliai supurtyta. Kreditų ar kitokių ekonominių lengvatų teikimas Sovietams pasidarytų tiesiog neįmanomas.

Taigi, jei iš vienos pusės mes turime rimtai pasiruošti įvairioms sankcijoms, iš kitos pusės turime žinoti, kad yra įvairiausių priemonių, kurias Vakarai galėtų panaudoti prieš Sovietų Sąjungą, jei ji nesiryžtų derėtis su Lietuva.

Dabar reikia stiprinti mūsų valstybę, nepasiduoti jokioms provokacijoms. Bent laikinai atsisakyti visokių veiksmų, kurie galėtų silpninti mūsų šalį. Ir visad prisiminti, kad pasaulis žiūri į kiekvieną mūsų veiksmą ir daro atitinkamas išvadas. Įvairūs mūsų Komunistų

14.

partijos lyderių pareiškimai, esą tikrai Sovietų Sąjunga gali mums ekonominei padėti, yra visiškai nepagrįsti. Tarptautiniai ekspertai žino, kad didysis mūsų kaimynas yra nepaprastai dramatiškoje padėtyje, ir mes turime nuo milžino, nuo to skėstančio milžino atsiskirti, ir kartu su Latvija ir Estija eiti savo keliu.

Pradžiai Lietuva jau turi tam tikrą aukso fondą, kuris bus naudingas jos ekonominiam persitvarkymui.

x

"Amerikos balsas"

/kovo 15 - 18.30/

"Amerikos ekspertai apie naująją Sovietų Sąjungos prezidentą"

Vakar TSRS liaudies deputatų suvažiavimui šalis prezidentu išrinkęs TSKP Generalinį Sekretorių Michailą Gorbačiovą, JAV oficialūs asmenys ir neoficialūs ekspertai sutaria, kad stiprus prezidento institutas suteikia galimybes Gorbačiovui spręsti vis didėjančias problemas, bet kartu jam neužtikrina sėkmės. Pasiskambinus apžvelgia Jurgis Bradūnas.

Du prezidento Bušo administracijos atstovai pabrėžė, kad reikšmingiausia yra tai, kad Gorbačiovas yra sukūręs stiprią valdžios instituciją, atskirtą nuo Kompartijos. Vienas iš ekspertų pastebėjo, kad Gorbačiovas, nepaisant pakartotinių ištikimybės partijai pareiškimų, yra pasiruošęs ir toliau leisti partinei struktūrai irti ir griūti, kas užtikrina alternatyvios valdžios struktūros reikalingumą. Buvęs Centrinės žvalgybos valdybos Sovietų Sąjungos skyriaus vadėjas Arnoldas Herlichas pastebi, kad Gorbačiovui buvo suteiktos išskirtinės galios, bet jis niekad nėra nurodęs, ką su jomis daryti. Pasak Herlichio, vienas idončiausių šio reikalo aspektų yra tas, kad kuo labiau desperatiška tampa padėtis Sovietų Sąjungoje ir kuo labiau žlunga Gorbačiovo

15.

populiarumas, tuo labiau jis tampa reikalingas ir dešiniajam sparnui. Pasak jo, dėl padėties netikrumo Gorbačiovas lig šiol nenorėjęs nustatyti konkrečios datos aukščiausio lygio susitikimui su prezidentu Bušu. Jis numatytas šių metų birželio mėnesį, tikriausiai Vašingtone. Amerikos valstybės sekretorių Beikeris ir Sovietų užsienio reikalų ministras Ševardnadzė tikriausiai aptars aukščiausio lygio susitikimo reikalus kitą savaitę, kai susitiks Nambijoje, tos šalies nepriklausomybės paskelbimo proga.

Harvardo universiteto rusiškųjų studijų centro vedėjas profesorius Maršalas Goldmanas, niekad optimistiškai nevertinęs Gorbačiovo perspektyvos, laikosi savo prieš trejus metus paskelbtos pozicijos - kad Gorbačiovas išsilaikys iš viso 4 metus. Goldmano nuomone, tai, kad Gorbačiovas turi prezidento valdžią savo rankose, nereiškia, kad jis sugebės išspręsti pagrindines problemas, ypač ekonomines. Didysis klausimas - ar Gorbačiovas naudos savo galias skatinti radikalias permainas, ar jas slopinti, kaip, pavyzdžiui, užgniaužti Baltijos valstybių nepriklausomybės reikalavimus.

Užsienio santykių tarybos Rytų-Vakarų studijų centro vedėjas Maikelis Mandelbaumas mano, kad įvykių srutis ir toliau neš Gorbačiovą, kad susidariusi padėtis vers jį skelbti esmines reformas Lenkijos pavyzdžiu. Tačiau Mandelbaumas kartu pastebi, kad lig šiol Gorbačiovas yra parodęs labai mažai noro imtis radikalių ir potencialiai destabilizuojančių priemonių.

x

Vatikano radijas
/kovo 15 - 20.00/

"Italijos dienraštis apie Lietuvą"

Vienas įtakingiausių Italijos dienraščių "La Stampa" paskelbė ilgą žurnalisto Enriko Serra straipsnį apie paskutinius nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvius.

16.

mėnesius. Straipsnis išspausdintas antrašte "Kaip 1940 metais Sovietų Sąjunga pasigrobė Lietuvą." Autorius išsamiai apžvelgia tragiškuosius įvykius, privedusius prie Lietuvos okupacijos, randamaisi Lietuvoje ir kaimyninėje Vokietijoje tuo metu buvusių italų diplomatų pranešimus, kurie yra saugomi Italijos užsienio reikalų ministerijos archyvuose. Daugiausiai pranešimų apie Lietuvą Romai tuo metu siuntė paskutinis Italijos įgaliotasis ministras Kauno Andželo Kasini, jo pavaduotojas Katani ir Italijos atašė Berlyne generalas Marra. Iš šių pranešimų susidaro labai gyvas vaizdas tų tragiškų įvykių, kurie atvedė prie Lietuvos okupacijos 1940 metais: ministro Juozo Urbšio derybos Maskvoje, per kurias jau paaiškėjo Sovietų katininai Lietuvos atžvilgiu, Sovietų karinių įgulių įvedimas Lietuvoje, juridiniai smarkiai apribojus Lietuvos suverenumą; pagaliau Maskvos ultimatas Lietuvai. Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų padėtį pablogino tuometinių tarptautinių įvykių eiga. Pabaltijo kraštai, rašo žurnalistas, vien savo jėgomis neturėjo jokių galių pasipriešinti Maskvos diktatui. Paskutinis Italijos ministro Kasini raportas buvo išsiųstas iš Kauno po vadinamojo Lietuvos seimo sušaukimo 1940 metais liepos mėnesį. Žurnalistas pamini tuometinio Lietuvos ministro Romojo Stasio Lozoraičio protesto notą Italijos užsienio reikalų ministrui Čiano, kurioje buvo pabrėžta, kad vadinamasis Lietuvos seimas nėra teisėtas ir neišreiškė lietuvių tautos valios. Lietuvių tauta, rašė notoje Lozoraitis, niekada nepripažins grubaus pasikėsinimo į jos teisę būti laisva, nepriklausoma ir suverenia savo žemėje.

Baigdamas straipsnį žurnalistas primena, kad ir Vakarų pasaulio kraštai, tarp jų ir Apaštelių sostas, niekada nepripažino teisėtu Lietuvos įjungimą į Sovietų Sąjungą.

Atsp. 26 egz.

Išsiųsta asmeniškai

S - P